
**Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına
Dair Sözleşme**

TÜRKÇE

**Sözleşmenin 44. Maddesi Uyarınca Hazırlanan Birleştirilmiş Dördüncü Ve Beşinci Periyodik
Rapor**

Türkiye

İÇİNDEKİLER

Giriş	1
I. Genel Uygulama Tedbirleri	1
Çekinceler	1
Çocukların Silahlı Çatışmalara Dâhil Olmaları Konusundaki İhtiyari Protokol, cezai ve diğer hukuki hükümlere ait bilgi	2
Çocuk hakları ulusal strateji belgeleri	2
Sözleşme ve ihtiyari protokollerden sorumlu koordinatör kurum ve yetki düzeyi.....	2
Sözleşme ve ihtiyari protokoller için tahsis edilen bütçe	3
Sözleşme, ihtiyari protokol ve strateji belgeleri için uluslararası destek ve kalkınma yardımlarından faydalanma	3
Bağımsız İzleme Kurumları.....	3
Sözleşme ve ihtiyari protokollerin duyurulması ve okul müfredatına entegre edilmesi	4
Raporların ve sonuç gözlemlerinin kamuoyu ve ilgili tüm taraflara duyurulması	4
Sözleşme ve ihtiyari protokollerin uygulanması sürecine Sivil Toplum Kuruluşları (STK), çocuk ve gençlerin katılım düzeyi.....	4
Çocuk hakları bağlamında ticari şirketlerin faaliyetlerinin araştırılması, değerlendirilmesi, izlenmesi ve alınan önlemler	5
II. Çocuğun Tanımı	5
III. Genel İlkeler	5
A. Ayrımcılık yapmama	5
B. Çocuğun yüksek yararı.....	6
C. Yaşama, gelişme ve korunma hakkı.....	6
D. Çocuğun görüşlerine saygı.....	7
IV. Sivil haklar ve özgürlükler	7
Doğum kaydı, isim ve uyruk.....	7
B. Kimliğin korunması Md.8).....	7
C. İfade özgürlüğü, hak arama, bilgi alma ve verme	8
D. Düşünce, vicdan ve inanç özgürlüğü	8
E. Dernek kurma ve barışçıl gösteri yapma özgürlüğü.....	8
F. Gizliliğin ve itibarın korunması.....	8
G. Bilgiye ulaşma ve zararlı materyallerden korunma	8
Çocuk haklarının korunması ve teşvikinde medyanın rolü	9
V. Çocuğa karşı şiddet	10
A. İhmal ve istismar.....	10
B. Kadın sünneti, erken ve zorla evlilikler dahil zararlı bütün uygulamaların yasaklanması ve ortadan kaldırılması..	10
C. Çocukların cinsel istismarı ve tacizi	11

D. Bedensel cezalar dâhil işkence veya diğer zalimane, insanlık dışı, onur kırıcı davranış veya cezaya muhatap olmama.....	12
E. Çocuk mağdurların fiziksel ve psikolojik iyileşmesi ve sosyal entegrasyonu	13
F. Çocuklara yardım hatlarının mevcudiyeti	14
VI. Aile ortamı ve alternatif bakım	14
Aile ortamı ve çocukların büyüme kapasiteleriyle uyumlu ebeveyn rehberliği	14
B. Ebeveynlerin sorumlulukları, ebeveynlere yardım ve çocuk bakım hizmetleri.....	15
C. Aileden ayrı düşme	15
D. Ailenin yeniden birleşmesi	15
E. Çocuk bakımının düzelmesi	15
F. Aile ortamından yoksun çocuklar	16
Yerleştirmenin periyodik takibi	16
Evlat edinme (ülke içi ve ülkelerarası)	17
Yasadışı nakil ve geri dönmeme	17
Ebeveyni hapiste olan çocukların ve hapiste annesiyle birlikte yaşayan çocukların korunmasını teminen alınan önlemler	17
VII. Engellilik, temel sağlık ve refah	18
Engelli çocuklara sunulan hizmetler ve engellilerin topluma aktif katılımı	18
A. Yaşama ve büyüme	20
B. Sağlık ve sağlık hizmetleri.....	20
C. Sağlık problemlerini belirleme, çocuğun fiziksel ve zihinsel sağlığını güçlendirme ve bulaşıcı ve bulaşıcı olmayan hastalıkları engelleme ve mücadele etme çabaları.....	21
D. Ergenlerin üreme sağlığı hakları ve sağlıklı yaşam	21
E. Çocukları madde kullanımından koruyacak önlemler.....	21
F. Sosyal güvenlik, çocuk bakım hizmetleri ve olanakları	22
G. Çocuğun fiziksel, mental, ahlaki ve sosyal gelişimini emniyet altına alacak ve fakirliği ve eşitsizliği azaltacak, yaşam standardı ve gıda, giyim ve barınma hususunda destek programları ve malzeme yardımı dâhil alınan tedbirler	22
VIII. Eğitim, tatil ve kültürel etkinlikler	23
A. Mesleki eğitim ve rehberliği de içeren eğitim hakkı	23
B. Eğitim kalitesine de atıfta bulunarak eğitimin amaçları	24
C. Yerli ve azınlık gruplarda yer alan çocukların kültürel hakları	25
D. İnsan hakları ve yurttaşlık/sivil eğitimine ilişkin eğitim.....	25
E. Dinlenme, oyun, tatil, rekreasyon ve kültürel ve sanatsal faaliyetler.....	25
IX. Özel koruma tedbirleri	26
A. Mülteci, göçmen ve refakatsiz sığınmacı çocuklar.....	26
B. Azınlık topluluklara mensup veya yerli halktan olan çocuklar.....	27

C. Sokakta yaşayan çocuklar	27
D. Fiziksel ve psikolojik iyileşme ve sosyal bütünleşme önlemlerini kapsayan sömürü mağduru çocuklar	27
Yürürlükteki asgari çalışma yaşı, çocuk işçiliği de dâhil olmak üzere ekonomik istismar mağduru çocuklar	28
Çocukların uyuşturucu ve maddelerin yasadışı üretiminde kullanılması	28
Cinsel istismar ve cinsel sömürü	28
Çocuk satışı, çocuk ticareti ve çocuk kaçırılması	29
Diğer istismar türleri	29
E. Kanunla ihtilafa düşmüş çocuklar, mağdurlar ve tanıklar	29
Çocuk adalet yönetimi , uzmanlaşmış ve ayrı mahkemelerin bulunup bulunmadığı ve asgari cezai sorumluluk yaşı	30
Özgürlüğünden yoksun ve alıkonulan çocuklara yönelik tedbirler	30
Çocukların cezalandırılması ve özellikle idam cezası ve ömür boyu hapsin yasaklanması onarıcı yaklaşıma dayanan alternatif hükümler	30
Çocukların bedensel ve ruhsal bakımdan sağlığına yeniden kavuşması ve toplumla bütünleşmeleri	31
Çocuk ceza adalet sistemi içindeki tüm meslek elemanları için Sözleşme, ihtiyari protokoller ve çocuk ceza adaleti alanındaki diğer uluslararası belge hükümleri doğrultusunda düzenlenen eğitim faaliyetleri	32
Fiziksel ve psikolojik iyileşme ve sosyal bütünleşmeyi kapsayan silahlı çatışmalardaki çocuklar	33
X. Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi İhtiyari Protokolünün İzlenmesi	34
XI. Çocukların Silahlı Çatışmalara Dâhil Olmaları Konusundaki İhtiyari Protokolün İzlenmesi	36
Savaş durumunda askere alınan veya kullanılırken savaş suçu işlemekle cezalandırılmış çocukların olup olmadığı	37

Giriş

1. Türkiye Cumhuriyeti (T.C) üniter, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir. İlk raporda da belirtildiği üzere, idari yapısı güçlerin ayrılığı ilkesine göre yasama, yürütme ve yargı organlarından oluşmaktadır.
2. Türkiye, Birleşmiş Milletler (BM) Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS)'ni 14 Eylül 1990 tarihinde imzalamış, Sözleşme Bakanlar Kurulu'nun 09.12.1994 tarihli ve 4058 sayılı kararıyla onaylanmış ve 27.01.1995 tarihinde yürürlüğe girmiştir.
3. ÇHS'nin 44'üncü maddesi 1'inci bendi uyarınca, Türkiye ilk raporunu 2001 yılında, birleştirilmiş ikinci ve üçüncü raporunu 2012 yılında BM Çocuk Hakları Komitesine sunmuştur. Mevcut rapor, 2012 ve 2017 yıllarını kapsayan birleştirilmiş dördüncü ve beşinci ülke raporu olup Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın (AÇSHB)¹ koordinesinde ilgili kamu kurumlarının katılımı ile hazırlanmıştır.
4. Türkiye, yaklaşık 23 milyon çocuk nüfusunun yanı sıra geçici koruma statüsündeki yaklaşık 1,5 milyon Suriye kökenli çocuğa hizmet vermektedir. Ülkemizdeki toplam Suriyeli sayısı 3.079.917'dir. Suriyelilere yönelik barınma, sağlık ve eğitim alanında sunulan hizmetler ile bütçeyle ilgili olarak 2017 yılı Temmuz ayı itibariyle ayrıntılı istatistiki bilgiye Ek Rapor Tablo 72'de yer verilmiştir.
5. Türkiye, BM'ye ait 18 İnsan Hakları Sözleşmesi'nden 16'sına taraf olmuştur². Bu özelliği itibariyle, en üst kategoride yer almaktadır.

I. Genel Uygulama Tedbirleri (Md. 4, 42 ve 44)

Çekinceler

6. İnsan hakları hukukunun özel bir konusunu oluşturan azınlık hakları kavramı; tanım, hüküm ve uygulama sonuçları bakımından uluslararası toplumda henüz üzerinde fikir birliği oluşmuş bir kavram değildir. Türkiye, önceki periyodik raporlarda da ifade ettiği üzere genel olarak BM Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi (md. 27); özel olarak da Lozan Barış Andlaşması (md. 39 vd.) hükümleri çerçevesinde hareket etmektedir.
7. Bu hususlar saklı kalmak kaydıyla; etnik köken, dil veya din bakımından farklı gruplara mensup çocukların, kendi kültüründen yararlanma, kendi dinine inanma ve uygulama yahut özel alanda kendi dilini kullanma bakımından sorunu bulunmamaktadır. Devletin resmi dili konusu, Anayasa ile düzenlenmiştir (md. 3), bu husus değiştirilemez hükümler arasındadır (md. 4) ve Cumhuriyet'in temel nitelikleri arasında önemli bir unsurdur.
8. Anayasa'nın 2'nci maddesi "T.C, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir." hükmünü içermekte olup, 10' uncu maddesi de "Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir." ifadesi ile kişiler arasında eşitlik ilkesini kabul etmiştir.
9. Sözleşmeye konulan çekince maddeleri ile ilgili Ülke görüşü, önceki periyodik raporlar ve ortak temel belgede yer verilmiştir. Öte yandan, Sözleşmenin muhtelif maddelerine dönük çekincelerin kaldırılmasının gözden geçirilmesi konusundaki tavsiyeye yönelik çalışmalar sürdürülmektedir.

¹ Eski Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın birleşimi.

² Türkiye'nin taraf olduğu belgeler için bkz. <http://indicators.ohchr.org/> Erişim Tarihi: 11.04.2017

Silahlı çatışmalara dahil olma alt yaş sınırı

10. 1111 Sayılı Askerlik Kanunu'nun 2'inci maddesinde askerlik çağının kişinin yirmi yaşına girdiği yılın Ocak ayının birinci günü başlayacağı hüküm altına alınmış ve maddede savaş yahut barış şartlarına ilişkin bir ayırım yapılmamıştır. Bu kapsamda silahlı çatışmalara dâhil olma yaş sınırı hâlihazırda yirmi olup ve bu hususun mezkûr sözleşme hükümlerine uygun olduğu değerlendirilmektedir.

Çocukların Silahlı Çatışmalara Dâhil Olmaları Konusundaki İhtiyari Protokol, cezaî ve diğer hukukî hükümlere ait bilgi

11. BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin (ÇHS) uygulanmasını iyileştirmek amacıyla BM Çocuk Hakları Komitesine bireysel başvuruları inceleme yetkisi tanıyan Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne Ek Bireysel Başvuru Protokolü, Ülkemiz tarafından 24 Eylül 2012 tarihinde imzalanmış olup bahse konu Ek İhtiyari Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair 6976 Sayılı Kanun 09.03.2017 tarihinde kabul edilmiştir. Söz konusu Protokolün onaylanması hakkında karar 2017/10836 Sayılı karar ile 07.12.2017 tarih ve 30263 sayılı yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Çocuk hakları ulusal strateji belgeleri

12. Türkiye'de, çocuk haklarının korunması ve geliştirilmesine yönelik olarak ilgili kamu kurumlarınca çeşitli strateji belgeleri ve eylem planları hazırlanmaktadır. Bu anlamda, çocuk haklarının etkin bir şekilde uygulanması ve koordinasyonunun sağlanması için ilgili tüm paydaşların katılımıyla 2013 – 2017 yıllarını kapsayan “Türkiye Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı” hazırlanmıştır. Belgenin uygulanmasının takibi ve değerlendirilmesi, ASP Bakanı'nın başkanlığında “Çocuk Hakları İzleme ve Değerlendirme Kurulu” tarafından yapılmaktadır.

13. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının koordinesinde, ilgili paydaşların katılımıyla 2017 – 2023 Çocuk İşçiliği İle Mücadele Ulusal Programı hazırlanmıştır.

14. 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu (ÇKK) gereği verilen koruyucu ve destekleyici tedbir kararlarının uygulanması, ilgili kurumlar arasındaki işbirliği ve koordinasyonun sağlanması amacıyla 2014 – 2019 yıllarını kapsayan “Çocuk Koruma Hizmetlerinde Koordinasyon Strateji Belgesi” hazırlanmıştır. Belgenin uygulanmasının takibi ve değerlendirilmesi, AÇSHB Müsteşarı başkanlığında Merkezi Koordinasyon Kurulu tarafından yapılmaktadır.

15. Sağlık Bakanlığı koordinasyonunda 8 bakanlığın işbirliğinde yürütülen 2016 – 2018 Uyuşturucu ile Mücadele Strateji Belgesi ve Eylem Planı hazırlanmış ve Uyuşturucuyla Mücadele Yüksek Kurulu Başkanının onayı ile yürürlüğe girmiştir.

16. Uluslararası Çocukları Koruyalım İttifakı tarafından geliştirilen “Çocuk Bakımında Uluslararası Standartlar” Türkiye'ye uyarlanmış, “Ebeveyn Bakımından Yoksun Çocuklar İçin Minimum Standartlar” adıyla alternatif bakım kuruluşlarında uygulanmaktadır.

17. Türkiye, ulusal strateji belgelerinin yanı sıra uluslararası kurumlar tarafından hazırlanan çocuk hakları ile ilgili Strateji Belgelerine de aktif katılım sağlamaktadır.

Sözleşme ve ihtiyari protokollerden sorumlu koordinatör kurum ve yetki düzeyi

18. Türkiye'de BM ÇHS'nin uygulanması ve izlenmesinden sorumlu kurum AÇSHB'dir. ÇHS ve ek ihtiyari protokollere yönelik çalışmalar Bakanlığa bağlı ana hizmet birimi olan Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü (ÇHGM) tarafından koordine edilmektedir.

Sözleşme ve ihtiyari protokoller için tahsis edilen bütçe

19. Türkiye’de, eğitim ve sosyal yardımlara yönelik bütçe oranı önemli oranda artış göstermiştir. Milli Eğitim Bakanlığı’nın 2012 yılındaki bütçesi 39.169.379.190 TL iken 2017 yılında 85.048.584.000 TL olmuştur. Çocuklara yönelik harcamalara ilişkin ilgili kurumlar tarafından verilen bilgiler ek rapor Tablo 1-2-3-4-5’de yer verilmiştir.

20. Şartlı Eğitim Yardımı, Engelli Yakını Yardımı kapsamında 2012 yılında toplam 664.524.491 TL aktarılmışken, 2016 yılında Şartlı Eğitim Yardımı, Muhtaç Asker Çocuğu Yardımı, Öksüz ve Yetim Yardımı, Engelli Çocukların Evde Bakımına yönelik yardımlar, Engelli Öğrencilerin Ücretsiz Taşınmasına yönelik yardımlar, Ücretsiz Ders Kitabı Yardımı, Öğle Yemeği Yardımı kapsamında toplam 1.845.263.987TL kaynak aktarılmıştır. Çocuklara yapılan sosyal yardımlarla ilgili ayrıntılı bilgi ek rapor Tablo 1’de yer verilmiştir.

Sözleşme, ihtiyari protokol ve strateji belgeleri için uluslararası destek ve kalkınma yardımlarından faydalanma

21. Çocuk haklarının korunması ve geliştirilmesine yönelik olarak uluslararası kurumlarla işbirliği yapılmaktadır. Türkiye, çocuk hakları alanında Avrupa Birliği (AB), Avrupa Konseyi (AK), Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF), Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) gibi uluslararası kurumlar ile işbirliği içerisinde çalışmakta ve ortak projeler yürütmektedir. Raporun ilerleyen bölümlerinde ortak yürütülen projelere yer verilmiştir.

Bağımsız İzleme Kurumları

22. Kamu gücü tarafından Anayasada belirtilen temel hak ve özgürlükleri ihlâl edilen bireylerin gidebilecekleri ikincil derecede bir yargı yolunu ifade eden bireysel başvuru hakkı 7.5.2010 tarih ve 5982 sayılı T.C Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile hayata geçmiştir.

23. 6328 Sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu ile Kamu Denetçiliği Kurumu (KDK)/ Ombudsmanlık kurulmuştur. Bu kurum, idarenin her türlü eylem ve işlemleri ile tutum ve davranışlarını; insan haklarına dayalı adalet anlayışı içinde, hukuka ve hakkaniyete uygunluk yönlerinden incelemek, araştırmak ve önerilerde bulunmak üzere görev yapmaktadır. Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından seçilen Kamu Başdenetçisi ve beş Kamu Denetçisinden müteşekkil olan Kurum, 29 Mart 2013 tarihinde şikâyet başvurularını almaya başlamıştır. Kamu Denetçilerinden biri, özel olarak kadın ve çocuk hakları alanında görev yapmaktadır.

24. Anayasa’nın “Dilekçe, Bilgi Edinme ve Kamu Denetçisine Başvurma Hakkı” başlıklı 74’üncü maddesinde yer alan KDK, anayasal bir zemine sahiptir. Kurumun bağımsızlığı ve tarafsızlığı kanun ile garanti altına alınmıştır. Kurumun bir yıl içerisinde gerçekleştirdiği faaliyetler ve verdiği tavsiye kararlarının özeti TBMM Karma Komisyonuna Yıllık Rapor olarak sunulmakta ve rapor TBMM Genel Kurulu’nda görüşülmektedir. Kurum Yıllık Raporu beklemezsizin gerek gördüğü konularda Özel Rapor hazırlayarak TBMM’ye sunabilmektedir.

25. KDK’ya, elektronik ve posta yoluyla ücretsiz olarak başvuru yapılabilmektedir. Mütekelilik şartı aramaksızın, yabancı ülke vatandaşlarının da şikâyetleri kabul edilmekte olup yabancı dilde başvuru da gerçekleştirilebilmektedir.

26. Şikâyet başvurularını bağımsız ve tarafsız bir şekilde inceleyen KDK, çocuklar tarafından doğrudan yapılan başvuruları da kabul etmektedir. Çocuk haklarına ilişkin başvurularda menfaat şartı aranmamakta, çocuk haklarının ihlal edildiğine tanık olan bireyler ve sivil toplum örgütleri Kuruma başvuru yapabilmektedir. Bu amaçla hazırlanan KDK Çocuk İnternet Sitesi (www.kdkcocuk.gov.tr) 2014 yılında kullanıma açılmıştır.

27. Başvuruların kadın ve çocuk haklarına ilişkin olması halinde Kurum yerinde inceleme ve araştırma yapabilmekte, tanık dinleyebilmekte, bilirkişiye gidebilmekte ve şikâyetin çözümü için idarelerden her türlü bilgi ve belgeyi talep edebilmektedir.

28. 6701 Sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu ile Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu 2016 yılında kurulmuştur. Kurum, ulusal insan hakları kurumu niteliğindedir. 6701 Sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 17'nci maddesine göre, ayrımcılık yasağı ihlalden zarar gördüğü iddiasında bulunan çocuklar dâhil her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvuru yapabilmektedir. Kurum, çocuklar dâhil ceza infaz kurumlarındaki mahpuslardan gelen başvuruları Birleşmiş Milletler İşkence ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme'nin Seçmeli Protokolü (OPCAT) kapsamında inceleme yetkisine sahip bulunmaktadır.

29. Kolluk şikâyet sisteminin daha etkili ve hızlı işlemlerini sağlamak, saydamlığını ve güvenilirliğini geliştirmek üzere, kolluk görevlilerinin işledikleri iddia edilen suçların kayıt altına alınması ve izlenmesi amacıyla 6713 Sayılı "Kolluk Gözetim Komisyonu" kurulmasına ilişkin yasa, 2016 yılında Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Kanun; Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı teşkilâtında görevli kolluk personelinin işlediği iddia edilen suçlarla veya disiplin cezasını gerektiren eylem, tutum veya davranışlarıyla ilgili olarak idarî merciler tarafından yapılan ya da yapılması gereken iş ve işlemleri kapsamaktadır. Kanunla, Kolluk Gözetim Komisyonu kurulmuştur. Komisyon, İçişleri Bakanlığı bünyesinde sürekli kurul olarak görev yapmaktadır. Ayrıca merkezi kayıt sistemi ile, kolluk görevlileri hakkında Komisyona ve/veya diğer idarî mercilere yapılan her türlü ihbar ve şikâyet kayıt altına alınmaktadır.

Sözleşme ve ihtiyari protokollerin duyurulması ve okul müfredatına entegre edilmesi

30. BM ÇHS ve Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi doğrultusunda, çocuk haklarının korunması hususu en üst düzeyde Ülke gündemine taşınmaktadır. 64. ve 65. Hükümet Eylem Planı'nda "Çocuk hakları en geniş hukuki çerçevede korunacak" şeklindeki faaliyet yer almıştır.

31. AÇSHB koordinatörlüğünde, BM ÇHS'nin ilke ve hükümlerinin yetişkinler ve çocuklar tarafından öğrenilerek hayata geçirilmesine yönelik, tanıtım kampanyaları, forumlar, kongreler ve benzeri etkinlikler düzenlenmektedir.

32. Belirli dersler başta olmak üzere, eğitim müfredatının genelinde çocuk haklarına yer verilmektedir. Öte yandan, 2012 – 2013 eğitim öğretim yılından itibaren "İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi" dersi ve seçmeli dersler bölümünde "Hukuk ve Adalet" dersi, öğrencilerimizin farklı lehçeleri tanımaya ve öğrenmeye karşı ilgilerini artırmak amacıyla da seçmeli "Yaşayan Diller ve Lehçeler" dersine yer verilmiştir. Bu derslere ilave olarak diğer derslerin öğretim programlarında da çocuk ve insan haklarına yönelik kazanımlara yer verilmektedir.

Raporların ve sonuç gözlemlerinin kamuoyu ve ilgili tüm taraflara duyurulması

33. Rapor ve sonuç gözlemleri tüm kamu kurumlarına resmi yazışma kanalıyla paylaşılmıştır. Ayrıca, AÇSHB'nin resmi internet sayfası üzerinden kamuoyunun erişimine açılmıştır. Sonuç gözlemleri, her yıl düzenli olarak yapılan Ulusal Çocuk Forumunda, çocuklarla ve TBMM Başkanlığıyla da paylaşılmıştır.

Sözleşme ve ihtiyari protokollerin uygulanması sürecine Sivil Toplum Kuruluşları (STK), çocuk ve gençlerin katılım düzeyi

34. Sözleşme ve ihtiyari protokoller kapsamında, ulusal ve uluslararası düzeyde konferans, çalıştay vb. etkinlikler yapılmaktadır. Bu etkinliklerin hazırlanması ve uygulanması sürecinde, üniversite, sivil toplum örgütleri ve çocuk ve gençlerin katılımı sağlanmaktadır.

35. Önceki raporlarda da belirtildiği üzere Çocuk Hakları İl Çocuk Komiteleri, çocuk haklarına ilişkin çalışmalarını sürdürmektedir. Komiteler bünyesinde çeşitli eğitim, forum, çalıştay, seminer, toplantı, sergi vb. etkinlikler yerel ve ulusal çapta gerçekleştirilmektedir. Çocuk Hakları İl Çocuk Komiteleri ve Çocuk Danışma Kurulu, yasal alt yapıya kavuşmuştur. Öte yandan, Çocuk Hakları Türkiye Çocuk Koordinatörleri eşit oy hakkı ile üst kurul niteliğindeki Çocuk Hakları İzleme ve Değerlendirme Kurulunun doğal üyesi olup, en üst düzeyde görüşlerini doğrudan ifade etme şansı bulmaktadırlar.

Çocuk hakları bağlamında ticari şirketlerin faaliyetlerinin araştırılması, değerlendirilmesi, izlenmesi ve alınan önlemler

36. Çalışma süreleri, ücretler, iş sağlığı ve güvenliği, işçilerin refahı, çocuk ve gençlerin çalıştırılması, kayıt dışılık, işsizlik, istihdam ve işgücü piyasası uygulamaları gibi çalışma şartlarına ve ortamına ilişkin tüm mevzuat hükümlerinin uygulanmasıyla ilgili olarak araştırma, inceleme ve denetlemeyi de kapsayan ve Devlet adına gerçekleştirilen teftiş faaliyetleri, 81 Sayılı Sanayi ve Ticarete İş Teftişi Hakkındaki ILO Sözleşmesi, 3146 Sayılı Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB)'nin Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, 4857 sayılı İş Kanunu ile 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu başta olmak üzere, temel iş kanunları ve diğer çalışma mevzuatı hükümlerine göre iş müfettişleri tarafından yürütülmektedir. Gerçekleştirilecek programlı teftişlerde çocuk ve genç işçiler öncelikli risk grubu olarak belirlenmektedir. Ayrıca, çocuk ve genç işçilere ilişkin şikâyet veya ihbarlar ise program dışı teftiş kapsamında öncelikli olarak değerlendirilerek teftiş kapsamına alınmaktadır. 4857 sayılı Kanunun 71'inci maddesi ile Çocuk ve Genç İşçilerin Çalıştırılma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik hükümlerinin ihlal eden işverenler hakkında idari para cezası uygulanmaktadır.

II. Çocuğun Tanımı (Madde 1)

37. 5395 Sayılı ÇKK'ya göre çocuk, daha erken yaşta ergin olsa bile, onsekiz yaşını doldurmamış kişiyi ifade etmektedir. 5237 Sayılı TCK'da da, çocuk onsekiz yaşını doldurmamış kişi olarak tanımlanmaktadır. Sonuç olarak, Türkiye, ÇHS'de yer alan çocuk tanımından daha geniş bir çocuk tanımı yaparak reşit olsalar bile 18 yaşını doldurmamış tüm kişileri çocuk olarak kabul etmektedir.

38. 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu (TMK)'na göre kişi 18 yaşını doldurmakla reşit olur. Bununla birlikte, evlenmekle ya da 15 yaşını doldurmuş olmak şartıyla mahkeme kararıyla da reşit olunabilir. Bu durumda çocuk, 18 yaşını doldurmuş kişi gibi haklarından faydalanabilecektir. Ancak yukarıda belirtildiği üzere çocuğun korunması açısından çocuk olarak kabul edilmektedir.

39. Kız ve erkek çocukları için evlenme yaşı 18 olup kız ve erkek çocukları bakımından bu konuda bir farklılık bulunmamaktadır. Bununla birlikte, 17 yaşını doldurmuş olan küçük, yasal temsilcisinin izniyle evlenebilir. Bunun dışında, küçüğün 16 yaşını doldurmuş olması, olağanüstü durum ve pek önemli bir sebebin varlığı halinde mahkeme kararı ile reşit sayılarak evlenmeye izin verilebilir.

III. Genel İlkeler (Madde 2, 3, 6 ve 12)

A. Ayrımcılık yapmama

40. Önceki periyodik raporlarda da belirtildiği üzere Anayasa, 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, 6701 Sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu, 4721 Sayılı TMK, 5395 Sayılı ÇKK, 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu ve diğer Kanunlara göre herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefi inanç, din, mezhep, engellilik ve benzeri sebeplerle ayrımcılık gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. Ayrıca, Anayasa'ya göre

çocuklar, yaşlılar, engelliler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak lehte tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz.

41. Türkiye’de, geçici koruma statüsünde bulunan çocuklar dâhil olmak üzere bütün çocuklar eğitim ve sağlık hizmetlerden ücretsiz faydalanmaktadır.

42. Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından ders kitapları ve öğretim materyalleri; temel insan hak ve özgürlüklerini destekleyen ve her türlü ayrımcılığı reddeden bir yaklaşımla hazırlanmaktadır. Konuların işlenişinde ya da örneklerde insanların ve olayların sunulmasında toplumsal eşitlik ilkesine göre hareket edilmektedir. İçerikte ve görsel öğelerde bireylerin hak ve özgürlüklerini ihlal edecek unsurlar bulunmamakta ve insan haklarına aykırı, ayrımcılık ve önyargı niteliği taşıyan ifadeler kullanılmamaktadır. Ders kitaplarında kullanılan birey adlarının toplumun yalnızca belirli bir kesimini temsil edecek şekilde kullanılmaması, verilen örneklerde ve kullanılan karakterlerde cinsiyet açısından denge gözetilmektedir. Bunun yanında, anlatım, görsel öge ve çizimlerde toplumun değer yargıları, giyim ve hayat tarzı doğru olarak yansıtılmakta, toplumun bir kesimini, siyasi görüşü ya da düşünce biçimini küçük düşüren veya önyargı oluşturabilecek anlatımlara yer verilmemektedir.

43. Tüm kamu hizmetleri sunumunda yaşanabilecek hak ihlallerinde, bu raporun bağımsız izleme mekanizmaları ile ilgili bölümde belirtilen kurumlara bireysel başvuru yapılabilmektedir.

B. Çocuğun yüksek yararı

44. Anayasa, 4721 Sayılı TMK ve 5395 Sayılı ÇKK’da çocuğun yüksek yararı temel alınarak hak ve ödevler tanımlanmıştır.

45. Aile içi şiddet ve geçimsizliğe yönelik olarak 2012 yılında 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun uygulamaya geçmiştir. Bu Kanun ile birlikte mağdurlara yönelik koruyucu ve destekleyici tedbirler ve şiddet uygulayanlara yönelik etkin yaptırımlar getirilmiştir.

46. Adalet Bakanlığı tarafından çocukla ilgili kamu ve özel hukuk alanındaki tüm yasal düzenlemelerin "çocuğun yüksek yararı" ilkesi doğrultusunda yeniden gözden geçirilmesi ve sistemin etkinlik ve verimliliğinin artırılmasına yönelik çalışmalar yürütülmektedir. Mağdur Hakları Daire Başkanlığı tarafından çocuk mevzuatının değerlendirilmesi amacıyla 2016 yılında çalıştay düzenlenmiştir. Bu kapsamda, çocuk mevzuatının analizine yönelik olarak; danışman bir ekip tarafından rapor hazırlanmış ve ilgili bütün paydaşlarla paylaşılmıştır.

C. Yaşama, gelişme ve korunma hakkı

47. Anayasa’nın 17’inci maddesinde “Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbî zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbî deneylere tâbi tutulamaz” hükmü yer almaktadır. 5237

48. Aile içi şiddet ve/veya kadına yönelik şiddet vakalarında (töre, namus, cinsiyet temelli şiddet dâhil), çocuklara ve kadınlara bakım ve koruma hizmetleri kadın konukevi ve çocuk bakım kuruluşları aracılığıyla verilmektedir. Bir önceki raporda 36 olan kadın konukevi sayısı Aralık 2017 tarihi itibarıyla 136’ya yükselmiştir. Ayrıca, 5393 Sayılı Belediye Kanunu ile “Büyükşehir Belediyeleri ile nüfusu 100.000’in üzerindeki belediyeler, kadınlar ve çocuklar için konukevi açabilirler” hükmü gereğince yerel yönetimler de bu sorumluluğu paylaşmaktadır.

49. Türkiye’de, yaş, cinsiyet ve nedenlerine göre çocuk ölüm istatistikleri tutulmaktadır. Ölüm istatistikleri ile ilgili olarak ayrıntılı bilgiye ek rapor Tablo 16’de yer verilmiştir. Bu çerçevede, ölüm istatistikleri ile ilgili sınıflandırılmış ve kapsamlı bir veri sistemimiz bulunmaktadır.

D. Çocuğun görüşlerine saygı

50. 4721 Sayılı TMK ve ÇKK başta olmak üzere, çocuk hakkında alınacak olan tedbirlere ilişkin olarak çocuğun görüşünün alınması esası açıkça düzenlenmiştir.

51. Okul sisteminde yerleşik bir demokrasi kültürünün oluşturulması amacıyla ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında “Okul Öğrenci Meclisleri” oluşturulmuştur. Bu meclis okul yönetiminde, öğrencileri ilgilendiren hususlarda öğrencilerin de görüş ve önerilerini dikkate almaktadır. Ayrıca, bu uygulama Türkiye genelini kapsayacak biçimde yürütülmektedir.

52. Ortaöğretim kurumlarında uygulanmakta/okutulmakta olan öğretim programları ve ders kitapları/eğitim araçlarının hazırlama aşamasının ilk basamağında farklı okul türlerinden öğrencilerden, ikinci basamağında ise öğrenci temsilcilerinden görüş ve öneriler alınmaktadır.

IV. Sivil haklar ve özgürlükler (Madde 7, 8, 13 - 17)

Doğum kaydı, isim ve uyruk (Md. 7)

53. Nüfus müdürlükleri; süresi içerisinde bildirilmemiş çocukların veya nüfusa tescil edilmemiş erginlerin varlığını haber aldıkları takdirde; erginlerin kendilerini, çocukların veli, vasi veya kayyumlarını, bunların bulunmaması halinde; büyük ana, büyük baba veya kardeşlerini ya da çocukları yanlarında bulunduranları veya muhtarları beyana davet etmeye yetkilidirler. İlgililer de bu davet üzerine otuz gün içinde nüfus müdürlüklerine başvurmak ve beyanda bulunmakla görevlidir. Verilen süre içerisinde bildirim yapılmaması halinde mülkî idare amirinin göreceği lüzum üzerine kolluk kuvvetlerince bunların zorla getirilmesi için gereken işlem yapılarak çocuğun aile kütüklerine tescili sağlanmaktadır. Birleştirilmiş ikinci ve üçüncü raporumuzda, konu ile ilgili ayrıntılı hükümlere yer verilmiştir.

54. 633 sayılı Kanun Hükmünde Kararname doğrultusunda 15 Mayıs 2015 tarihi itibarıyla uygulanmaya başlanılan doğum yardımı programı, doğum tescil oranlarını olumlu yönde etkilemiştir.

55. Bir önceki rapor döneminde, doğduğu yıl nüfusa tescil edilen çocuk oranı %87,07 (2005 yılında) iken 2016 yılında bu oran %93,67'ye yükselmiştir (2016 yılında tescil edilen doğum olaylarından % 93,67'si süresi içinde, % 3,70'i bir yıl içinde, % 2,63'ü bir yıldan sonra tescil edilmiştir).

56. Yukarıda belirtilen düzenleme ve çalışmalar ışığında Türkiye'de özellikle kırsal kesimlerde doğumların zamanında tescil edildiği ve doğuma yönelik bir kayıt sorunu bulunmadığı değerlendirilmektedir.

B. Kimliğin korunması (Md.8)

57. 4721 Sayılı TMK'da “Adın değiştirilmesi, ancak haklı sebeplere dayanılarak hâkimden istenebilir. Adın değiştirildiği nüfus siciline kayıt ve ilân olunur. Ad değişmekle kişisel durum değişmez.” hükmü bulunmaktadır. Ad değişimi hukuki süreçler sonrasında ve daha sonrasında yapılan işlemlerin görülebileceği şekilde gerçekleşmektedir.

58. Aynı Kanun'da “evlâtlığın, miras ve başka haklarının zedelenmemesi, aile bağlarının devam etmesi için evlâtlığın naklen geldiği aile kütüğü ile evlât edinenin aile kütüğü arasında her türlü bağ kurulur. Ayrıca evlâtlıkla ilgili kesinleşmiş mahkeme kararı her iki nüfus kütüğüne işlenir. Nesebin kuşkulu olduğu durumlarda taraflar ve üçüncü kişiler, soybağının belirlenmesinde zorunlu olan ve sağlıkları yönünden tehlike yaratmayan araştırma ve incelemelere rıza göstermekle yükümlüdürler.” denilmektedir.

59. 5901 Sayılı Türk Vatandaşlık Kanunu'na göre; Türkiye içinde veya dışında Türk vatandaşı ana veya babadan evlilik birliği içinde doğan çocuk Türk vatandaşıdır. Türk vatandaşı ana ve yabancı babadan evlilik birliği dışında doğan çocuk Türk vatandaşıdır. Türk vatandaşı baba ve yabancı anadan evlilik birliği dışında doğan çocuk ise soy bağı kurulmasını sağlayan usul ve esasların yerine getirilmesi halinde Türk vatandaşlığını kazanır. Türkiye'de doğan ve yabancı ana ve babasından dolayı doğumla herhangi bir ülkenin vatandaşlığını kazanamayan çocuk, doğumdan itibaren Türk vatandaşıdır.

C. İfade özgürlüğü, hak arama, bilgi alma ve verme (Md.13)

60. Sözleşmede yer alan ifade özgürlüğüne dair ulusal ilk raporda verilen bilgiler geçerliliğini korumaktadır. Anayasa'nın 36'ncı maddesinde "Herkes, meşrû vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir." hükmü bulunmaktadır. Bunun yanında, Anayasa'nın 74'üncü maddesine göre herkes, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurabilmektedir. Hak arama ile ilgili olarak, bağımsız izleme kurumları başlığında yer verilen kurumlara da başvuru yapılabilmektedir.

D. Düşünce, vicdan ve inanç özgürlüğü (Md. 14)

61. Önceki periyodik raporlarda da belirtildiği üzere, ifade, düşünce, vicdan ve din özgürlüğü Anayasa ve diğer yasalarımızla güvence altına alınmıştır.

62. İlkokul ve ortaokullarda uygulanan öğretim programları ile öğretim programlarına uygun olarak hazırlanan ders kitapları/öğretim materyalleri Anayasa, Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ile Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri esas alınarak hazırlanmaktadır.

63. Öğretim Programlarına uygun olarak ders kitapları da yenilenmiş ve okutulmaya başlanmıştır. Bu kapsamda; muhteva, dil ve anlatım bakımından eleştirel, çoğulcu, genel eğitim ölçütleri ve toplumsal duyarlılıklar gibi kriterler ile Toledo ilkeleri vb. tavsiyeler göz önünde bulundurulmaktadır. İlk ve ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretim programları bu çerçevede revize edilmiş ve söz konusu öğretim programlarına Alevilik-Bektaşılık, Caferilik ve Nusayrilik konuları eklenerek 2010-2011 öğretim yılından itibaren uygulamaya konulmuştur.

E. Dernek kurma ve barışçıl gösteri yapma özgürlüğü (Md. 15)

64. Dernek kurma ile ilgili olarak bir önceki raporda verilen bilgiler geçerliliğini korumaktadır. Bununla birlikte herkes, önceden izin almaksızın, silahsız ve saldırsız olarak kanunların suç saymadığı belirli amaçlarla toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir. 6021 Sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na göre düzenleme komitesi içerisinde çocukların yer almamasına karşın barışçıl gösterilere katılımlarının önünde bir engel bulunmamaktadır. Yaşlı ve çocuklara yönelik dernek sayısı 324 iken 2017 yılında çocukların açtığı dernek sayısı 16'dır.

F. Gizliliğin ve itibarın korunması (Md. 16)

65. Anayasa'nın 20'inci maddesinde özel hayatın gizliliği ve korunması; 21'inci maddesinde konut dokunulmazlığı ve 22'inci maddesinde haberleşme özgürlüğü, herkes için temel bir hak ve özgürlük olarak düzenlenmiştir.

66. Çocuk birimlerinde yürütülen işlemlerde gizlilik esastır. Hakkında işlem yürütülen bir çocuğun kamuoyuna duyurulmasına, basın önüne çıkartılmasına, yer gösterme gibi soruşturmaya ilişkin işlemlerin basın önünde veya iştirakiyle yapılmasına, basınla sorulu-cevaplı görüntülmelerine, görüntülerinin alınmasına, teşhir edilmelerine, evrakının yayımlanmasına imkân ve sebebiyet verilmez, bunun için gereken tedbirler alınır. Basına, bilgi işlem araçlarından yayın yapan kuruluşlara, haber ajanslarına veya radyo ve televizyon kurumlarına bilgi veya demeç verilemez.

G. Bilgiye ulaşma ve zararlı materyallerden korunma

67. Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde, toplam 1.140 kütüphane bulunmaktadır. 40 İlde gezici kütüphane ile 1.165 merkeze hizmet götürülmektedir.

68. Çocukların internet yoluyla bilgiye erişimlerinde herhangi bir engel bulunmamakla birlikte çocukların online ortamdaki zararlı bilgilerden korunması amacıyla yasal düzenlemeler yapılmıştır. Bu kapsamda, Anayasa'nın "Ailenin Korunması ve Çocuk Hakları" başlıklı 41'inci maddesi ve "Gençliğin Korunması" başlıklı 58'inci maddesi ve 5651 Sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun ile belirtilmiş suçlarla sınırlı olmak kaydıyla "erişimin engellenmesi" düzenlemesine yer verilmiş olup, öncelikli temel yöntem olarak bir internet adresinin tamamen engellenmesi sakıncasını giderecek olan uyar-kaldır usulü benimsenmiştir.

69. Bu yasal düzenlemeler kapsamında yürütülen tüm çalışmalar, Avrupa Komisyonu'nun 2 Mayıs 2012 tarihli COM (2012) 196 Sayılı "European Strategy for a Better Internet for Children" belgesi ile uyumlu olarak çocukların internetin özgürlüğünden sonuna kadar yararlanmasını ve daha iyi bir internet ortamına ulaşması amacıyla yürütülmektedir. Bu kapsamda, başta çocukların cinsel istismarı olmak üzere çocukların kolaylıkla erişebileceği pornografik içeriğe karşı AB ülkelerinde olduğu gibi Türkiye'de de mücadele edilmekte ve erişim engellemelerinin tamamına yakını bu içeriklere yönelik uygulanmaktadır. Uygulanan tedbirler, yasadışı içeriğe konu olup bilgiye erişimi zorlaştırıcı ve haberleşme hürriyetini engelleyici herhangi bir düzenleme ve uygulama bulunmamaktadır. Bu kapsamda, internetle ilgili geniş bir kısıtlama olmaksızın uygulanan tedbirlerin tamamına yakını çocukların ve ailelerin online ortamda korunmalarına yöneliktir.

70. Güvenli internet hizmeti ile Çocuk ve Aile profili oluşturulmakta, bu profillerde hangi sitelerin olup, hangilerinin olmayacağına alanında uzman kişilerde oluşan "Çocuk ve Aile Profil Kriterleri Çalışma Kurulu" tarafından belirlenen kriterlere göre karar verilmektedir. Çocuk Profilinde, internette yabancı kişilerle temas kurulabilen sohbet, sosyal medya web siteleri veya içeriği herkes tarafından değiştirebilen içerik yönetimi zayıf web sitelerine erişim bulunmamaktadır. Aile Profilinde, müstehcenlik, çocuk istismarı, şiddet, ırkçılık, kumar gibi yasadışı içerikler barındıran, dolandırıcılık yapılan, zararlı yazılımlar barındıran siteler ile Sağlık Bakanlığı'nın sağlığa zararlı olduğunu açıkladığı ürünlerin yer aldığı web sitelerine erişim sağlanmamakta ve bu siteler filtrelenerek zararlı internet içeriklerinden vatandaşlar korunmaktadırlar.

71. Çocuklarımızın ve ailelerimizin bilinçlenmesi için güvenli internet kullanımı, sosyal medya kullanımı vb. başlıklar altında eğitim ve farkındalık çalışmaları düzenli olarak yapılmaktadır. AÇSHB Aile Eğitim Programı kapsamında Medyayı Tanımak, Medyayı Kavramak, Bilinçli Medya Kullanımı ve Aile ve İnternet konularında ebeveynlere eğitim verilmektedir. Programın uygulanmaya başladığı 2013 yılından itibaren toplam 38.384 yetişkin medya alanıyla ilgili halk eğitimlerine katılım sağlamıştır. Ayrıca, 7/24 esasına göre sosyal paylaşım platformları ve internet siteleri kontrol edilerek çocuklar ve gençler için güvenli bir ortamın oluşmasına yönelik çalışmalar sürdürülmektedir. Çizgi filmlere, programlara, yaş ve kazanıma göre içeriği belirlenen kısa videolara Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu Çocuk'un yenilenen web sitesinden ulaşılabilir. Ayrıca, web portalındaki aile bölümünde, çocuk gelişimi, bebek bakımı, eğitimi gibi konularda ebeveynler bilgilendirilmektedir.

72. İlköğretim ve ortaöğretim müfredatı içerisinde, "bilgi ve medya okuryazarlığı, bilgi ve iletişim teknolojinin kullanımı ve üretiminde etik değerler, gizlilik, bilgi güvenliği ve siber suçlar vb" konular ile ilgili eğitim verilmektedir.

Çocuk haklarının korunması ve teşvikinde medyanın rolü

73. Çocuk hakları ile ilgili farkındalık ve bilinç oluşturma etkinliklerinde, medya aktif olarak kullanılmaktadır. Bu bağlamda, çocuk hakları ile ilgili farkındalık ve bilinç

oluşturma etkinlikleri çerçevesinde çeşitli kurumlarca 2016 yılında hazırlanan ve Üst Kurul tarafından uygun görülen dört (4) adet kamu spotu tavsiye kararı bulunmaktadır.

74. AB Görsel-İşitsel Medya Hizmetleri Yönergesine tam uyumlu hazırlanan 6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun, çocuk ve gençlerin korunmasına ilişkin hükümler içermektedir. Bu bağlamda, radyo ve televizyon yayın hizmetlerinin yanı sıra isteğe bağlı medya hizmetlerinde çocuk ve gençlerin zihinsel, fiziksel veya ahlaki gelişimlerine zarar verebilecek türde içerik taşıyan programların bunların izleyebileceği zaman dilimlerinde ve koruyucu sembol ile yayınlanması düzenlenmektedir. Yayın ilkelerine uyulmaması halinde idari yaptırımlar uygulanmaktadır.

75. RTÜK'ün çocukların görsel-ışitsel medyada korunması bağlamında gerçekleştirdiği bir diğer uygulama da "İyi Uykular Çocuklar!" projesidir. Bu proje ile özellikle küçük yaştaki çocukların ekran önünden kalkmalarını hatırlatmak amacıyla üzerinde "iyi uykular çocuklar" yazılı bir kayan bant saat 21.30'da televizyon ekranlarına yerleştirilmektedir.

76. TRT tarafından madde bağımlılığı, trafikte emniyet, eğitimin önemi ve teşvik edilmesi, sağlık, spora teşvik, kamu yararına çalışan vakıf ve derneklere ait tanıtıcı, şiddeti önleme konusunda farkındalık yaratıcı kamu spotları tüm televizyon kanallarında yayınlanmaktadır.

77. Uydu ve kablo ortamında çocuk temalı yayın yapan dokuz adet medya hizmet sağlayıcı bulunmaktadır.

V. Çocuğa karşı şiddet (Madde 19, 24)

A. İhmal ve istismar (md.19)

78. Anayasa ve 5237 Sayılı TCK başta olmak üzere ilgili diğer yasal düzenlemelerde, çocukların her türlü istismara ve şiddete karşı korunmasına yönelik hükümler yer almaktadır. Türk Ceza Hukuku'nda, çocuklara yönelik suçlarda ağırlaştırılmış müeyyideler getirilmiştir.

79. Çocukların şiddetten ve istismardan korunması kapsamında, AÇSHB'nin koordinesinde, 2018-2022 yıllarını kapsayacak olan Çocuğa Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Strateji Belgesi ve Eylem Planı Taslağı hazırlanmış, ilgili kurum ve kuruluşların görüşüne sunulmuştur

80. Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından düzenlenen konferans, panel, seminer gibi sosyal faaliyetler ile vaaz ve hutbelerde çocuğa yönelik şiddet dâhil olmak üzere çocuk hakları konusuna yer verilmektedir. Aile Okulu projesi kapsamında "Sağlıklı Birey, Mutlu Aile, Huzurlu Toplum" seminerleri düzenlenmiştir. Alanında uzman eğitimciler tarafından 'Sağlıklı Birey-Sağlıklı İlişki', 'Ailede Sevgi-Saygı İlişkisi', 'Evlilik-Boşanma Olgusu', 'Çocukta ve Ergende Cinsel Eğitim' ve 'Anne-Baba-Çocuk İletişimi' gibi konularda ayrıntılı bilgiler sunulmaktadır. Bu bağlamda, 2012 yılında bugüne kadar 2111 personel aile okulu seminerlerine katılmıştır. 2016 yılı ilk altı ayı içerisinde çocuk hakları konusunda ülke genelinde 6400 vaaz verilmiş, 35 hutbe okutulmuş, 543 konferans, seminer, panel vb. dini sosyal faaliyet düzenlenmiştir.

81. Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesinde Din Görevlilerinin Katkısının Sağlanması Projesi eğitimlerine 2013 yılından itibaren "Çocuğa Yönelik Şiddet, Çocuk İhmal ve İstismarı" modülü eklenmiştir. Yaklaşık 50.000 personele eğitim verilmiştir.

B. Kadın sünneti, erken ve zorla evlilikler dahil zararlı bütün uygulamaların yasaklanması ve ortadan kaldırılması (Md. 24, paragraf 3)

82. Türk kültür ve toplumsal hayatında kadının sünnet edilmesi şeklinde bir gelenek ve uygulama bulunmamaktadır.

83. Türkiye’de erken yaşta evliliklerin önlenmesine yönelik idari tedbirler de alınmaktadır. AÇSHB’ye bağlı ÇHGM tarafından hazırlanan ve 2013 yılı itibariyle yürürlüğe giren “Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı”nda erken yaşta ve zorla evliliklerin önlenmesine yönelik hedef ve stratejilere yer verilmiştir.

84. 2016 yılında yürürlüğe giren Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planının (2016 – 2020) bütününde kadın öncelikli olmak üzere çocuğa özel önem atfedilmekte olup doğrudan şiddet mağduru/tanığı olan çocuklara yönelik maddeler bulunmaktadır. Söz konusu Eylem Planında Farkındalık Yaratma ve Zihniyet Dönüşümü başlığı altında “Erken yaşta ve/veya zorla evlendirmelerin önlenmesine dair ulusal ve yerel düzeyde çalışmalar yürütülecektir.” faaliyetine yer verilmiş; faaliyet kapsamında kız çocuklarının 12 yıl kesintisiz eğitim almalarının sağlanması ve okul terklerinin engellenmesine yönelik destek programları yürütüleceği; yerel ve ulusal düzeyde yürütülen çalışmalara geçici koruma altındaki yabancıların da dâhil edileceği vurgulanmıştır.

85. AÇSHB tarafından 2017 yılı içerisinde erken yaşta ve zorla evlilik oranlarının yüksek olduğu illere yönelik çalışmalar yürütülmüş ve illerdeki ilgili kamu kurum temsilcileri ile yapılan görüşmeler ve ilin öncelikli ihtiyaçları doğrultusunda her il için taslak “Erken Yaşta ve Zorla Evlilikle Mücadele İl Eylem Planı” oluşturulmuştur.

86. AÇSHB tarafından uluslararası sözleşmeler, ulusal mevzuatımız, 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri perspektifinden erken yaşta ve zorla evlilikler sorununun çözümüne yönelik kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları işbirliği ve katılımı ile 2018-2023 dönemlerini kapsayacak “Erken Yaşta ve Zorla Evlilikle Mücadele Ulusal Eylem Planı ve Strateji Belgesi (2018-2023)” hazırlanmasına yönelik çalışmalara başlanmıştır.

87. Erken yaşta ve zorla evliliklerinin önlenmesi ve kız çocuklarının eğitimine devamına yönelik sosyal yardım programları uygulanmaktadır. Bu bağlamda, “Şartlı Nakit Transferi” uygulaması kız çocuklarının eğitimlerine devam etmesine yönelik pozitif ayrımcılık unsurları içermektedir.

88. Zorunlu eğitim süresinin 2012 yılında 12 yıla çıkarılmasının, erken yaşta evliliklerin önlenmesi konusunda olumlu bir etki sağladığı değerlendirilmektedir.

89. Aile içi şiddet ve erken yaşta evliliklerin önlenmesi kapsamında bilimsel araştırmalar, toplumda farkındalık ve bilinç kazandırma çalışmaları, bölgesel projeler, eğitim, seminer, kamu spotu vb. çalışmalar yapılmaktadır.

90. Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Hakkında Yönetmelik kapsamında illerde kurulan Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Koordinasyon, İzleme ve Değerlendirme Komisyonlarında sunulmak üzere "Erken Yaşta ve Zorla Evliliklerle Mücadele Sunumu" hazırlanmış ve 81 ilde kamu görevlilerinin erken yaşta ve zorla evlilikler konusunda bilinç ve farkındalık düzeyini artırmayı hedefleyen bir hizmet içi eğitim gerçekleştirilmesi için gönderilmiştir.

91. Türkiye, zorla evliliklerin suç olarak düzenlenmesine ve gerekli tedbirlerin alınmasına yönelik önemli hükümler içeren Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi’ni ilk imzalayan ve onaylayan ülke olmuştur.

C. Çocukların cinsel istismarı ve tacizi (Md. 34)

92. Adli süreç içinde yer alan mağdur, tanık ve suça sürüklenen çocuklar ile cinsel suç, aile içi şiddet mağdurları ve diğer kırılgan gruba dâhil yetişkin mağdurlar için uygun görüşme koşullarını içeren teknik donanımlı ve Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBiS) uyumlu Adli Görüşme Odaları (AGO) oluşturulmuştur.

93. AGO 'lar, adli süreç içinde yer alan mağdur, tanık ve suça sürüklenen çocuklar ile cinsel suç, aile içi şiddet mağdurları ve diğer kırılgan gruba dâhil yetişkin mağdurların ifade, beyan ve sorgu işlemleri öncesinde kendilerine uygun şekilde hazırlanmış olan "Bekleme Odası" ifade ve beyanların içerisinde sadece uzmanın ve görüşme yapılacak kişinin bulunduğu kamera ile kayıt altına alındığı "Görüşme Odası" ve Cumhuriyet savcısı, avukat zabıt katibi gibi ilgililerin görüşme odasında yapılan görüşmeyi izledikleri, mikrofon ve kulaklık aracılığıyla adli görüşmeciye sorulmasını istedikleri soruları ilettikleri "Gözlem Odası" olarak isimlendirilmiş olan üç odadan oluşmaktadır.

94. AGO'ların yönetsel işleyişlerinin, iş akışlarının, AGO'da görev alacak uzman ve diğer personellerin hizmet ve çalışma standartlarının belirlenmesi amacıyla hazırlanmış olan AGO Yönetmeliği 24.02.2017 tarihinde imzalanarak yürürlüğe girmiştir. Bu kapsamda, AGO'da görev alacak 26 adliyede görev yapan 41 adli görüşme odalarından sorumlu Cumhuriyet başsavcı vekiline, 32 AGO koordinatörü ile birlikte Türkiye genelinde aile, çocuk ve çocuk ağır ceza mahkemelerinde psikolog, pedagoğ, sosyal çalışmacı unvanlarıyla görev yapan 656 sosyal çalışma görevlisine 10 grup halinde "Adli Görüşme Odaları Eğitimi" verilmiştir. Bu odalarda çalışacak sosyal çalışma görevlileri ve AGO koordinatörleri için Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) ekranları oluşturulmuştur."

95. MEB tarafından okullarda Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Kılavuzu hazırlanmış ve basımı gerçekleştirilerek Rehberlik Öğretmenlerine ulaştırılmıştır. Bu kılavuzun ilgili bölümlerinde istismar mağduru çocukla ilgili temel yaklaşımlar ve konuyla ilgili yasal sorumluluklar açıklanmaktadır. Öğrenci, öğretmen ve ailelerin zorlu yaşam olaylarına karşı güçlendirilmesini hedefleyen psikoeğitim ve grupla psikolojik danışma çalışmalarını düzenli olarak Rehberlik Öğretmenleri tarafından uygulanmaktadır.

D. Bedensel cezalar dâhil işkence veya diğer zalimane, insanlık dışı, onur kırıcı davranış veya cezaya muhatap olmama (md.37 (a) ve 28, paragraf 2)

96. Türk hukuk sisteminde idam cezası ve bedensel cezalandırma bir müeyyide olarak yer almamaktadır. Anayasa'nın 17'inci maddesinde "Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tâbi tutulamaz." hükmü yer almaktadır.

97. Emniyet Örgütü Disiplin Tüzüğüne göre işkence suçu işleyen polis görevlilerinin görevlerine son verilir. 2002 yılında Devlet Memurları Kanunu'nda yapılan değişikliklerle, işkence ya da zalimane, gayriinsani veya haysiyet kırıcı muamele suçları nedeniyle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM)'nce verilen kararlar sonucunda devletçe ödenen tazminatlardan dolayı sorumlu personele rücu edileceği hüküm altına alınmıştır. Yasal düzenleme ve uygulamanın bu şekilde olması işkence ve kötü muameleyi önleyici niteliktedir.

98. Adalet Bakanlığı tarafından, 2015 yılında İnsan Hakları İhlalleri ile İşkence ve Kötü Muamele İddialarına İlişkin Soruşturmalar konulu 158 No.lu Genelge yayımlanmıştır.

99. Adalet sistemi içerisinde yer alan tüm çalışanlara yönelik düzenli aralıklarla İnsan Hakları İhlalleri ile İşkence ve Kötü Muamelenin önlenmesi kapsamında eğitim, seminer, farkındalık çalışmaları yapılmakta, tanıtım materyalleri vb. hazırlanmakta ve yurt dışı çalışma ziyaretleri gerçekleştirilmektedir.

100. Türk Ceza Adalet Sisteminin Etkinliğinin Geliştirilmesi Projesi kapsamında, Türkiye Adalet Akademisinde eğitim gören hâkim-savcı adaylarına meslek içi eğitimler verilmektedir. Söz konusu proje kapsamında Adil Yargılanma Hakkı, Koruma Tedbirleri, Terör Örgütlü Suçlar, Bilişim Suçları, Etkili Soruşturma, Yolsuzlukla Mücadele konularında 516 hâkim-savcı adayına meslek öncesi eğitim , yaklaşık 500 hâkim ve savcıya da meslek içi eğitimler verilmiştir.

101. Emniyet Genel Müdürlüğü (EGM) tarafından polis uygulamaları ile ilgili AİHM kararları özetlenerek, AİHM'nin içtihatları, genel ilkeleri, tavsiyeleri ile dava konularına ilişkin değerlendirmelerin yer aldığı, Polis Uygulamalarıyla İlgili AİHM Karar Özetleri I ve Polis Uygulamalarıyla İlgili AİHM Karar Özetleri II adlı toplam 2.374 adet kitabın basımı yapılarak tüm emniyet teşkilatı birimlerine dağıtımı gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, AİHM'in verdiği kararların Türkçe metinleri ilgili dairelere gönderilmekte olup, aynı zamanda söz konusu kararlar her personelin kolay bir şekilde faydalanması amacıyla Pol-Net portalında da yayınlanmaktadır. Prof. Wolfgang Benedek'in "İnsan Haklarını Anlamak" isimli kitabı Türkçe'ye çevrilmiş, kitabın basımı yapılmıştır. Yine AİHM ve Polislik adlı kitap Türkçe'ye çevrilmiş olup basım çalışmaları yapılmaktadır.

102. 2017 yılı sonuna kadar AK ve BM Minimum Cezaevi Standartlarına uygun yeni ve modern infaz ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte ve nicelikte ceza infaz kurumlarının inşa edilerek hizmete açılmasına yönelik çalışmalar başlatılmıştır.

103. Ceza İnfaz Kurumları'nda bulunan hükümlü ve tutuklulara beden ve ruh sağlığı konusunda ilk muayene ve tedavi hizmetleri kurumda Aile Hekimleri tarafından verilmekte; ileri tetkik, tedavi ve rehabilitasyon gerekenler devlet hastanelerine, daha ileri sağlık hizmeti gerekenler ise üniversite hastanelerine sevk edilmekte; tüm muayene ve tedavi sonuçları kişinin sağlık dosyasına kaydedilmektedir. Türkiye'de her aile hekimliği biriminin hizmet verdiği nüfus ortalaması 3.500 kişi civarında iken, bu Ceza İnfaz Kurumları'ndaki nüfusun 1.000'i aşması durumunda Aile Hekimliği Birimi açılmasına olanak sağlanmıştır.

E. Çocuk mağdurların fiziksel ve psikolojik iyileşmesi ve sosyal entegrasyonu

104. AÇSŞB bünyesinde suç mağduru çocukların korunmaları, bakımı ve psiko-sosyal açıdan desteklenmeleri için Çocuk Destek Merkezleri (ÇODEM) oluşturulmuştur. Ülke genelinde 65 Çocuk Destek Merkezi ile mağdur çocukların ihtiyaçları doğrultusunda, farklı ihtisas alanlarında uzmanlaşmış olarak hizmet verilmektedir.

105. İl Çocuk Hakları Komiteleri'nde kayıtlı çocukların da katılımıyla Suriyeli çocuklar da dâhil tüm çocuklara psiko-sosyal destek, akrandan akrana sosyal uyum eğitimleri, bilinçlendirme eğitimleri, boş zaman değerlendirme, dinlenme, eğlence ve kültürel etkinlikler şeklinde sosyal uyum programları düzenlenmektedir.

106. Sağlık Bakanlığı tarafından travmanın çocukluk dönemine olumsuz ruhsal etkilerini tanımalarını sağlamak ve temel yaklaşımlar konusunda bilgi ve becerilerini arttırmak amacıyla; MEB'in teknik desteği ile "Psiko-sosyal koruma, Önleme ve Krize Müdahale Eğitimi" düzenlenmektedir.

107. Sağlık Bakanlığı'na bağlı hastaneler/kurumlar bünyesinde çocuk istismarının önlenmesi ve istismara uğrayan çocuklara bilinçli ve etkin bir şekilde müdahale edilmesi amacıyla, öncelikli olarak cinsel istismara uğramış çocukların ikincil örselenmesini asgariye indirmek, adli ve tıbbi işlemlerin bu alanda eğitilmiş kişilerden oluşan bir merkezde ve tek seferde gerçekleştirilmesini temin etmek üzere; Çocuk İzlem Merkezleri (ÇİM) kurulmuştur. Türkiye'de 27 ilde 30 ÇİM hizmet vermektedir.

108. AB Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (IPA 2) kapsamında, Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü Mağdur Hakları Daire Başkanlığı tarafından yürütülecek olan "Türkiye'de Mağdur Haklarına Yönelik Uygulamaların Geliştirilmesi" başlıklı standart eşleştirme projesi imzalanmıştır.

109. MEB tarafından, terör olayları nedeniyle eğitimlerinden geri kalmış öğrencilere yönelik telafi eğitimi kapsamında rehberlik hizmetleri ve psiko-sosyal destek çalışmaları yürütülmektedir.

110. AÇSŞB koordinesinde, yaşanan terör olaylarına doğrudan maruz kalan ya da olaylardan dolaylı olarak etkilenen ve terör olayları nedeniyle göç etmek zorunda kalan

aileler meslek elemanları tarafından bizzat ikamet adreslerinde ziyaret edilerek, ailelere psiko-sosyal destek ve ekonomik yardım hizmeti verilmiştir.

F. Çocuklara yardım hatlarının mevcudiyeti

111. AÇSHB bünyesinde kurulan Alo 183 Sosyal Destek Hattı, sosyal hizmet desteğine gereksinim duyan toplumun tüm kesimlerine yönelik psikolojik, hukuki ve ekonomik alanda danışmanlık ve rehberlik hizmetleri sunmak, yararlanabilecekleri sosyal hizmet kuruluşları hakkında bilgilendirerek gereksinim duydukları hizmet türüne en kısa zamanda ulaşmalarını sağlamak amacıyla 7 gün, 24 saat süre ile ücretsiz olarak hizmet vermektedir.

112. Sağlık Bakanlığı bünyesinde 2015 yılında ALO 191 Uyuşturucu ile Mücadele Danışma ve Destek Hattı kurulmuştur. Destek hattı madde bağımlılığını önleme, tedavi ve rehabilitasyon mekanizmalarını güçlendirmek amacıyla 7 gün, 24 saat esasına göre ücretsiz olarak hizmet vermektedir.

113. İçişleri Bakanlığı bünyesinde, 2015 yılında kurulan Yabancılar İletişim Merkezi (YİMER 157), Türkçe, İngilizce, Arapça, Rusça, Almanca ve Farsça dillerinde 7/24 ücretsiz olarak hizmet vermektedir.

114. Ayrıca, Genel olarak toplumun tüm kesimlerine hizmet veren Alo 155 Polis İmdat, Alo 156 Jandarma İmdat, Alo 112 Acil Yardım hatları da 7/24 ücretsiz olarak hizmet vermektedir.

VI. Aile ortamı ve alternatif bakım (Madde 5, 9 – 11, 18)

Aile ortamı ve çocukların büyüme kapasiteleriyle uyumlu ebeveyn rehberliği (Md. 5)

115. “Eğitim ailede başlar” ilkesinden hareketle, bilgi çağının gereklerine uygun olarak toplumun dikkatinin ailenin önemine çekilmesi, aile bireylerinin karşılaştıkları sorunların en aza indirebilmeleri ve sorunların aile odağında çözülmesine yönelik olarak Aile Eğitim Programı (AEP) hazırlanmıştır. AEP; aile üyesi bireylerin çağın gerektirdiği temel aile yaşam becerilerine yönelik bilgi, beceri ve tutumları kapsamlı olarak edinebilmeleri için gündelik yaşamın bütününe kuşatan eğitim ve iletişim (6 modül), hukuk (5 modül), iktisat (5 modül), medya (4 modül) ve sağlık (7 modül) alanlarında olmak üzere 27 modül, 198 konudan oluşmaktadır. Ülke genelinde formatör ve eğiticiler aracılığıyla 2013 yılından itibaren halka yönelik eğitimler devam etmektedir. Bugüne kadar 8354 eğitici eğitilmiştir. Bu eğiticiler aracılığıyla 706.361 yetişkin bu konulardan en az birinde halk eğitimine katılmıştır. Anne babaların; çocuklarının duygusal, sosyal ve zihinsel gelişimlerini destekleyebilmelerine, beklenen gelişim seyri dışında oluşabilecek durumları gözden kaçırmamalarına ve davranış problemleri ile daha iyi baş edebilmelerine katkı sağlamayı amaçlayan Hayatın İlk Çeyreği modülü kapsamında toplam 44.133 yetişkine halk eğitimi verilmiştir.

116. MEB tarafından, öncelikle yaşadıkları sosyo-ekonomik koşullar nedeniyle risk içinde bulunan dezavantajlı anne-baba ve çocuklar olmak üzere, çocuğun bakımından sorumlu kişilerin ebeveynlik becerilerini geliştirerek, sağlıklı ve olumlu bir aile ortamı sağlayarak, çocuklarının gelişimini ve eğitimini desteklemek amacıyla dört farklı yaş aralığından oluşan “Aile Eğitimi Kurs Programı (0 – 18 Yaş Çocuğu Olan Ailelere) geliştirilmiştir. Ayrıca, veli okul bütünleşmesini sağlamak, öğrencilerimizin aile desteğinde beden ve ruhen gelişimlerini desteklemek amacıyla “Evin Okula Yakınlaşması ve Değişen Anne Baba Rollerini” projesini aktif olarak hayata geçirerek “Anne-Baba Eğitimi Seminerleri” etkin bir şekilde uygulanmaya başlanmıştır.

117. AÇSHB’ye bağlı kuruluşlarda korunma ve bakım altında bulunan çocukların manevi ve sosyal yoksunluklarının giderilmesine, sosyal, kişisel ve duygusal alanlarda gelişimlerini desteklemek, temel toplumsal ve manevi değerlere ilişkin duyarlılıklarını arttırmak

amacıyla Etkinliklerle Değerler Eğitimi Programı Diyanet İşleri Başkanlığı işbirliğinde geliştirilmiş ve uygulamaya geçilmiştir.

B. Ebeveynlerin sorumlulukları, ebeveynlere yardım ve çocuk bakım hizmetleri (md.18)

118. 36-66 aylık çocuklar için okul öncesi eğitim hizmeti, MEB'e bağlı ana sınıfı, anaokulu ve uygulama sınıflarında verilmektedir. Okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim ücretsizdir. Fiziki mekânlardan tam kapasite ile yararlanabilmek ve daha çok çocuğun okul öncesi eğitimden faydalanması amacıyla okul öncesi eğitim kurumlarında ikili eğitim verilmektedir. Yapılan projelerle atıl durumdaki binalar erken çocukluk eğitim merkezine dönüştürülmekte, dezavantajlı yerleşim yerlerine ise prefabrik anaokulları yapılarak bu bölgelerdeki ailelerin hizmetine sunulmaktadır. Dezavantajlı yerleşim yerlerindeki okullara ek ödenek, kırtasiye ve yardımcı personel desteği sağlanmaktadır.

119. AÇSHB'nin onayı ve denetiminde Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ve Özel Çocuk Kulüpleri hizmet vermektedir. Ebeveynlerin desteklenmesi amacıyla ihtiyacı olan ebeveynlerin çocukları, Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ve Özel Çocuk Kulüplerinden ücretsiz olarak yararlandırılmaktadır.

120. Kamu Kurum ve Kuruluşları tarafından personel sayısı kriterine göre, kurum bünyesinde kreş hizmeti verilebilmektedir.

121. 0-24 ay aralığında çocuğu olan kadınların çalışma hayatına katılımının artırılması veya doğum nedeniyle çalışma hayatından ayrılanların geri dönüşünün kolaylaştırılması, bir yandan da kayıt dışı çalışan çocuk bakıcılarının kayıtlı istihdamının artırılması amacıyla 2015 yılında başlatılan "Evde Çocuk Bakım Hizmetleri Yoluyla Kayıtlı Kadın İstihdamının Desteklenmesi Projesi" uygulanmaya devam etmektedir.

122. Kadın İstihdamının Desteklenmesi için Büyükanne Projesi, 2017 yılında pilot illerde başlatılmıştır. Bu proje ile torunlarının bakımını üstelenen anneanne ve babaannelere maddi bakım desteği verilecektir.

C. Aileden ayrı düşme (md.9)

123. Anayasa'nın 41'inci maddesinde "Her çocuk, korunma ve bakımdan yararlanma, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahiptir." hükmü yer almaktadır. Bu bağlamda, Adalet Bakanlığı ve AÇSHB tarafından verilen hizmetlerde, çocuğun yüksek yararına aykırı olmadıkça öncelikle aile yanında bakımı esas alınmaktadır. Zorunlu nedenlerle çocuğun aile yanında bakımının mümkün olmadığı durumlarda, çocuklar aile odaklı hizmetlerden faydalandırılmakta ve çocukların öz ailesine dönüşü için ailelere psiko-sosyal ve ekonomik destek sağlanmaktadır.

D. Ailenin yeniden birleşmesi (Md. 10)

124. Önceki raporlarda da belirtildiği üzere, ailenin yeniden birleştirilmesi amacıyla ülkeye giriş ve çıkışları düzenleyen özel hükümler bulunmamaktadır.

E. Çocuk bakımının düzelmesi (md.27, paragraf 4)

125. 4721 Sayılı TMK'ya göre "Çocuğun bakımı, eğitimi ve korunması için gerekli giderler ana ve baba tarafından karşılanır. Ana ve baba ile çocuğun ödeme gücü yoksa bu giderler Devletçe karşılanır." hükmü bulunmaktadır.

126. Anne ve babaların, ekonomik nedenlerle çocuklarına karşı olan yükümlülüklerini yerine getirememeleri durumunda, aileler sosyal ve ekonomik yardımlarla desteklenmektedir. Bu kapsamda 2017 yılı içerisinde, Aralık ayının sonuna kadar 161.603 çocuk Sosyal ve Ekonomik Destek hizmetinden yararlandırılmıştır.

F. Aile ortamından yoksun çocuklar (Md. 20)

127. Önceki raporlarda da ifade edildiği üzere, aile ortamından yoksun çocukların hakları taraf olduğumuz uluslararası sözleşmeler ve ulusal mevzuat gereğince teminat altına alınmıştır.

128. Korunmaya muhtaç çocuklara yönelik temel hizmet politikamız; çocukların kuruluş bakımına alınmadan aile odaklı hizmet modellerinden yararlandırılmasıdır. Ailelerin ekonomik nedenlerle çocuklarının bakımını karşılayamamaları ve bundan dolayı alternatif bakım kuruluşlarına başvurmaları durumunda, çocuklar korunma altına alınmadan ekonomik yardımlarla aileleri yanında bakılmaktadır.

129. Alternatif bakım hizmetleri ile ilgili bir diğer hedefimiz ise kuruluş bakımında bulunan çocukların; ailesi yanına döndürülmesi, öz ailesi yanına dönüşü mümkün olmayan çocukların ise öncelikli olarak akrabaları yanında koruyucu aile hizmetinden faydandırılmasıdır. Bu kapsamda, 2017 Aralık ayı itibarıyla 4654 Koruyucu Aile yanında 5642 çocuğun bakımı sağlanmaktadır.

130. Öz ailesi yanında bakılamayan, koruyucu aile hizmetinden yararlandırılmayan ve hukuken engeli olmayan çocuklar ise evlat edindirme hizmetinden yararlandırılmaktadır.

131. Aile odaklı hizmetlerden yararlandırılması mümkün olmayan çocuklar ise son seçenek olarak aile yapısına en yakın olan ev sisteminde bulunan çocuk evi ve çocuk evleri sitesine yerleştirilmektedir. Hizmet dönüşümü kapsamında Haziran 2017 itibarıyla yurt ve yuva kuruluşları kapatılmıştır. Aralık 2017 itibarıyla ülke genelinde 1195 çocuk evi, 108 Çocuk Evleri Sitesi ve 65 Çocuk Destek Merkezi bulunmakta olup kuruluş bakımı altında toplam 14.189 çocuk kalmaktadır.

132. Çocuk bakım hizmetleri alanında çalışan yöneticilerin, belirlenmiş kalite göstergeleri doğrultusunda, kendi hizmetlerini değerlendirmelerine yönelik bir araç olan “Öz Değerlendirme” sistemine ilişkin Uygulama Rehberi oluşturulmuştur. Öz değerlendirme Rehberi ile çocuk bakım hizmetlerinin kalitesini artırmak ve hizmetten yararlanan çocukların refahına katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Yerleştirmenin periyodik takibi (md. 25)

133. Kurum bakımı, koruyucu aile, sosyal ekonomik destek ile aile yanında kalan çocuklar ve evlat edindirme hizmetlerinden faydalandırılan çocukların durumları, ilgili mevzuat uyarınca periyodik olarak takip edilmektedir. Kurum bakımında bulunan her bir çocuğa yönelik uygulama planı hazırlanmakta, uygulama planı çocuğun sorunları ve ihtiyaçlarının giderilmesine yönelik kapsamlı hedefleri içermekte, belirlenen periyotlarda gözden geçirilmekte, yeni hedef ve faaliyetleri içerecek şekilde revizyonu yapılmaktadır. Hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı alınan çocukların izlemlerine ilişkin raporlar 3'er aylık süreyle hazırlanıp mahkemeye iletilmektedir. Ekonomik yardımlarla aileleri yanında bakımları sağlanan çocuklar üç aylık periyotlarla izlenmektedir.

134. Korunma/bakım tedbiri kararı sona eren kişilerin izlenmesi, desteklenmesi ve rehberlik yapılması amacıyla 2016/01 Sayılı Genelge doğrultusunda her ilde İl Müdürlükleri bünyesinde “Bakım Sonrası Rehberlik İzleme ve Değerlendirme Komisyonu” oluşturulmuştur. Korunma/bakım tedbiri kararı sona eren kişilerin onay vermesi halinde, en son yararlandığı sosyal hizmet modelini sunan birim tarafından bir meslek elemanı görevlendirilerek, belirli periyotlarla bir yıl süresince izleme ve rehberlik faaliyeti yürütülmektedir.

135. Alternatif bakımdaki çocukların koşullarının online ortamda etkili olarak izlenmesine yönelik çalışmalar sürdürülmektedir. Yeni oluşturulan Aile Bilgi Sistemi ile bakım ve koruma altında bulunan çocuklara ilişkin bilgiler tek bir sistemde toplanmıştır. Bu sistemle

çocukla ilgili başvuru tarihi, başvuru nedeni çocuğun kuruluşa kabul tarihi, tedbir kararları, öğrenim durumu gibi bilgilere ulaşılmaktadır.

Evlat edinme (ülke içi ve ülkelerarası) (md. 21)

136. Türkiye "Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinme Konusunda İşbirliğine Dair Sözleşme"ye 2004 yılında taraf olmuştur. Sözleşme, Türkiye açısından 01.09.2004 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Sözleşme bakımından merkezi makam AÇSHB ÇHGM olarak belirlenmiştir.

137. ÇHS'nin 21. Maddesiyle hüküm altına alındığı üzere, kendi aile ortamında yaşama şansı bulunan çocuklar sosyal ve ekonomik desteklenmektedir. Her şeye rağmen kendi aile ortamında bakımı sağlanamayan ya da riskler nedeniyle kendi aile ortamından alınmak zorunda kalan çocuklar ise durumlarına göre koruyucu aile veya evlat edinme hizmetinden yararlandırılmaktadır.

138. Evlat edinme hizmeti AÇSHB tarafından; Ulusal düzeyde Türk Medeni Kanunu 320. Maddesi gereği "Aracı Kurum" yetkisiyle yürütülürken, ülkelerarası evlat edinme işlemleri Lahey Ülkelerarası Evlat Edinme Sözleşmesi gereği "Merkezi Makam" yetkisiyle çocuğun yüksek yararı odağında bu alanda lisans eğitimi almış sosyal hizmet uzmanları tarafından belirlenen standartlar kapsamında yürütülmektedir.

139. Lahey Sözleşmesi gereği çocukların kendi ülkesi içerisinde evlat edindirilmesi için çalışmalar yürütülmektedir. Ülkemizde evlat edinmek üzere müracaat eden ailelerimiz sırada beklediğinden durumu evlat edindirilmeye uygun olan çocuklarımız bekletilmeksizin ülke içinde evlat edinme hizmetinden yararlandırılmaktadır. 2012 Ocak – 2017 Aralık ayı arasında 4490 çocuk evlat edinme hizmetinden yararlandırılmıştır.

140. Türkiye, 9 Ekim 1996 Tarihli Velayet Sorumluluğu ve Çocukların Korunması Hakkında Tedbirler Yönünden Yetki, Uygulanacak Hukuk, Tanıma, Tenfiz ve İşbirliğine Dair Sözleşme'ye 2016 yılında taraf olmuş ve Sözleşme yürürlüğe girmiştir.

Yasadışı nakil ve geri dönmeme (md.11)

141. Türkiye, çocukların mutlak meskeni olan ülkeden haksız bir şekilde başka bir ülkeye kaçırılmaları ya da götürüldükleri ülkede haksız bir şekilde tutulmalarına yönelik 1980 tarihli Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukuki Veçhelerine Dair Lahey Sözleşmesi'ne taraf olmuştur. Ayrıca, Sözleşme'nin uygulanması amacıyla 5717 sayılı Uluslararası Çocuk Kaçırma'nın Hukuki Yön ve Kapsamına Dair Kanun çıkarılmış olup 04.12.2007 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Merkezi makam görevini Adalet Bakanlığı yürütmektedir.

142. İnsan ticareti suçunun önlenmesi, insan ticaretiyle mücadele, insan hakları kapsamında Türk vatandaşı ve yabancı ayrımı gözetilmeksizin insan ticareti mağdurlarının korunması, yabancı mağdura ikamet izni verilmesi ve mağdurlara sunulacak destek hizmetlerine ilişkin usul ve esaslara ilişkin "İnsan Ticaretiyle Mücadele ve Mağdurların Korunması Hakkında Yönetmelik" yürürlüğe girmiştir. Ayrıca, 5237 Sayılı TCK'da da insan ticareti suç sayılmış ve 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda da insan ticareti ile ilgili düzenlemelere yer verilmiştir. Çocuk mağdurların tespit edilmesi durumunda, her türlü işlemde çocuğun çıkarı gözetilerek özel önlemler alınmaktadır.

Ebeveyni hapiste olan çocukların ve hapiste annesiyle birlikte yaşayan çocukların korunmasını teminen alınan önlemler

143. Ebeveyni hapiste olan çocuklara ve hapiste annesiyle birlikte yaşayan çocuklara ilişkin AEP ile 0-12 yaş grubu çocukların, fiziksel, bilişsel, duygusal olarak sağlıklarının korunması, topluma uyumu, temel değer ve davranışların kazandırılması, çocukların içinde buldukları ortamdan etkilenmemeleri hedeflenmiştir. Kreş ve gündüz bakımevleri ve çocuk kulüplerindeki çocukların bakım ve eğitimleri sivil toplum örgütleri, kamu kurum,

kuruluşları ve üniversiteler ile işbirliği içerisinde, tiyatro, sinema, resim çalışması, masal okuma gibi sosyal-kültürel faaliyetler ve çeşitli sağaltım çalışmaları da yürütülmektedir.

144. Çocuklar 6 yaşına kadar ceza infaz kurumlarında annelerinin yanında kalabilmekte olup 6 yaşını doldurduktan sonra ailesine, vasisine teslim edilmektedir. Bakacak kimsesi bulunmayan çocuklar ise alternatif bakım hizmetlerinden faydalandırılmaktadır. Annesi ile birlikte kalan çocuk, ebeveyni istediği takdirde dışarda bulunan diğer ebeveynine veya aile yakınlarına teslim edilebilmektedir.

145. Adalet Bakanlığı'na bağlı Ceza ve İnfaz Kurumları ve Tutukevlerinde bulunan hükümlü ve tutukluların, 0 – 12 yaş grubu çocukları, özel kreş ve gündüz bakımevlerinden ve sosyal yardım hizmetlerinden ücretsiz faydalandırılmaktadır.

VII. Engellilik, temel sağlık ve refah (Madde 6, 18)

Engelli çocuklara sunulan hizmetler ve engellilerin topluma aktif katılımı

146. Anayasa'nın 10'uncu maddesi, 5378 Sayılı Engelliler Hakkında Kanun ve Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme (EHİS) gereğince, engellilerin hakları güvence altına alınmıştır.

147. Türkiye, 2015 yılında Engelli Haklarına İlişkin Sözleşme'nin Ek ihtiyari protokolüne taraf olmuştur.

Engellilerin Toplumsal Entegrasyonun Geliştirilmesi (IDP) Projesi" kapsamında Engelli Hizmetleri Genel Müdürlüğü ile alanda faaliyet gösteren sivil toplum örgütleri arasındaki diyalogun güçlendirilmesi ve sivil toplum örgütlerine Türkiye'de engellilere yönelik politikalara bilgi, deneyim, görüş ve önerilerini yansıtma konusunda kapasite gelişimi sağlamak üzere 2014 yılında 7 il ve 2015 yılında 9 il olmak üzere toplam 16 ilde bölgesel nitelikte sivil toplum eğitimleri düzenlenmiştir. BM Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme konusunun da anlatıldığı seminerlere toplam 1258 temsilci katılmıştır. IDP projesi kapsamında gerçekleştirilen STK eğitim programları doğrultusunda engellilik alanında çalışan STK'ların eğitim ihtiyaçları tespit edilmiş ve Sivil Toplum Kapasite Geliştirme Seminerleri Projesi gerçekleştirilmiştir. 2015- 2016 yıllarında proje kapsamında 8 ilde bölgesel nitelikte sivil toplum eğitimleri düzenlenmiş, eğitimlere 937 temsilci katılmıştır.

148. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından, ulusal düzeyde 2011 yılında gerçekleştirilen ve BM önerisinden hareketle idari kayıtlara dayalı geniş kapsamlı bir örneklem araştırması olan "Türkiye Nüfus ve Konut Araştırması" içinde, Washington Grubu kriterleri dikkate alınarak engellilik ile ilgili veri toplanması sağlanmıştır.

149. AÇSHB ve BM Kalkınma Programı işbirliği içinde 2013-2016 yıllarını kapsayan ve Sözleşme'nin uygulanmasının teşvik edilmesi ve bu uygulamanın izlenme kapasitesinin artırılmasını amaçlayan "Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'nin Uygulanma ve İzlenmesine Destek Projesi" yürütülmüştür. Proje sonunda Sözleşmenin uygulanmasının izlenmesi sürecinde kullanılmak üzere gösterge setlerinin belirlenmiş, gösterge seti Türkçe ve İngilizce kitap olarak basılmıştır.

150. 5378 Sayılı Engelliler Kanunu gereği, 07.07.2018 tarihine kadar tüm toplu taşıma ve servis araçları engellilerin erişimine uygun hale getirilecektir.

151. 2017 yılında yürürlüğe giren "Şehirler Arası Yolcu Taşıma Hizmeti ile Şehir İçi Servis ve Turizm Taşımacılığı Hizmetinin Erişilebilir Hâle Getirilmesine Dair Yönetmelik" kapsamında servis hizmetlerinin engellilere erişilebilir olarak sağlanmasına yönelik düzenlemeler yapılmıştır.

152. Engelli hakları ve erişilebilirlik kapsamında bilimsel araştırmalar, toplumda farkındalık ve bilinç kazandırma çalışmaları, bölgesel projeler, eğitim, seminer vb. çalışmalar yapılmaktadır.

153. Ulaşılabilirlik/Erişilebilirlik Destek Projeleri ile ödenek ve teknik bilgi desteği sağlanarak yapılan örnek uygulamalar ile erişilebilirliğin tüm şehirlere ve okullara yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmalar yapılmaktadır.

154. Destek Özel Eğitim Hizmetlerinin Verimliliğinin Araştırılması Projesi (2013): Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin mevcut durumlarının ve sorunlarının tespit edilerek, hizmetlerin ve kamu kaynaklarının daha etkili ve verimli kullanımının sağlanması için yeni politika ve model önerilerinde bulunulması amaçlanmıştır.

155. AÇSHB ve UNICEF Türkiye Temsilciliği arasında imzalanan 2014 – 2015 Çalışma Planı kapsamında hazırlanan ve uygulamaya konulan Bakım Evlerindeki Otistik Çocuklar İçin Rehabilitasyon Modeli Oluşturulması kapsamında, Türkiye’de çocuk bakımı hizmetlerinde engelli çocuklar için bir rehabilitasyon modelinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılmıştır.

156. Toplum temelli ruh sağlığı hizmetleri ve toplum temelli bakım hizmetlerinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması kapsamında Sağlık Bakanlığı’nın ve AÇSHB’nin çalışmalarına paralel olarak AB tarafından finanse edilen ve Dünya Sağlık Örgütü teknik desteğiyle yürütülen “Engelli Bireyler İçin Hizmetlerin Geliştirilmesi” Projesi gerçekleştirilmiştir.

157. Gençlik ve Spor Bakanlığı ile AÇSHB arasında imzalanan protokol hükümleri gereğince, alternatif bakım hizmetinden faydalanan engelli çocuk ve gençler, gençlik kamplarından faydalandırılmaktadır.

158. Progeria hastası çocuklar ve aileleri arasında sosyal dayanışmayı sağlamak ve kamuoyunda ve toplumda az bilinen bu hastalık ile ilgili farkındalık yaratılması amacıyla, STK’larla işbirliği içerisinde “İstanbul 2014 Uluslararası Progeria Çocuklar Buluşması” ilk defa Türkiye’de gerçekleştirilmiştir.

159. Engelli çocuklara, akranları ile birlikte kaynaştırma/bütünleştirme uygulamaları yoluyla verilen eğitimlerin yanı sıra yatılı ve/veya gündüzlü özel eğitim okulları da açılmaktadır. Ayrıca zorunlu öğrenim çağında olan ve engelliğine bağlı sağlık problemleri nedeniyle doğrudan eğitim kurumlarından yararlanamayacak özel eğitim ihtiyacı olan bireyler için de evde veya hastanede eğitim hizmetleri sunulmaktadır.

160. Özel eğitim ihtiyacı olan çocukların engel türüne göre sayısı, yerleşim biriminin özellikleri, ulaşım imkânları vb. hususlar ile kamu yararı da dikkate alınarak 2015-2016 eğitim öğretim yılı içinde 55 özel eğitim okul/kurumu açılmış, 2017 yılında 106 özel eğitim okul/kurumunun yapılması planlanmıştır.

161. Özel eğitim okul/kurumlarında öğrenim gören tüm öğrencilere ücretsiz okula ulaşım ve öğle yemeği sağlanmaktadır.

162. Ortaöğretim kademesinde özel eğitim ihtiyacı olan çocuklar için özel eğitim sınıfları açılması yönündeki çalışmalar tamamlanmıştır. Bulunduğu ilde bir okula yerleştirilemeyen işitme veya ortopedik engelli öğrenciler, özel eğitim meslek liselerine ücretsiz yatılı olarak yerleştirilmektedir.

163. Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin beceri/yetenek sınavıyla öğrenci alan okullara (güzel sanatlar ve spor liseleri) kendi aralarında yapılacak sınav ile alınmaları yönünde düzenleme yapılmıştır. Merkezi Ortak Sistem Sınavları kapsamında özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler için sınav kılavuzu hazırlanmıştır.

164. 2017 yılında; özel eğitim okul/kurumlarına yapılan yatırımlara hız kazandırılması amacıyla bu yönde projeler hazırlanmış olup Kalkınma Bakanlığı yatırım programında yayınlanmıştır. Bu kapsamda “Özel Eğitimin İyileştirilmesi Projesi” için 50.000.000 TL bütçe sağlanmıştır. Bu proje ile 3 yıl içerisinde; Özel Eğitim Mesleki Eğitim Merkezi Atölyelerinin standart hale getirilmesi, özel eğitim sınıflarının eğitim materyali ihtiyacının

giderilmesi, destek eğitim odalarının eğitim materyali ihtiyacının giderilmesi, özel eğitim okullarının tadilat/onarımının yapılması hedeflenmektedir.

A. Yaşama ve büyüme (md. 6, paragraf 2)

165. Bebek, Çocuk, Ergen İzlem Protokollerinin güncellemesi yapılarak sahaya dağıtımı gerçekleştirilmiştir. Bebek ve çocuk izlemlerinde temel öngörü; hastalığa zemin hazırlayan koşulların önceden saptanarak önlenmesidir. Belirlenen izlem zamanlarında ve protokollere bağlı olarak bebek ve çocukların izlemleri yapılmakta ve sorun tespiti durumunda erken müdahale yapılmaktadır. Buna ek olarak prematüre ve düşük doğum ağırlıklı bebeklerin standart ve iyileştirilmiş takiplerinin sağlanması için de Yüksek Riskli Bebek İzleme Rehberi hazırlanmış ve sahaya sunulmuştur.

B. Sağlık ve sağlık hizmetleri (md.24)

166. Türkiye’de 18 yaşına kadar tüm çocuklar, genel sağlık sigortası uygulaması kapsamında sağlık hizmetlerinden ücretsiz yararlanmaktadır. Ayrıca, çeşitli nedenlerle Türkiye sığınmak zorunda kalan geçici koruma statüsündeki bireyler de aynı haklardan ücretsiz olarak yararlanmaktadır.

167. Türkiye’de Aile Hekimliği Uygulaması ile her kişinin bir aile hekimi bulunmaktadır. Koruyucu hizmetleri de içerecek şekilde kişilerin yaş, cinsiyet ve hastalık gruplarına yönelik izlem, tarama (kanser, kronik hastalıklar, gebe, lohusa, yenidoğan, bebek, çocuk sağlığı, adölesan, erişkin vb.) ve ilk basamak tedavileri aile hekimi tarafından yapılmaktadır.

168. Sağlık Bakanlığı tarafından 0-6 yaş Çocuğun Psiko-sosyal Gelişimi Destekleme Programı yürütülmekte olup amacı çocuğun ruhsal ve sosyal gelişimini izleme ve destekleme boyutlarını birinci basamak sağlık hizmetleri içine entegre ederek, gebe ve çocuğun biyopsikososyal bakış açısı ile bütüncül olarak izlenmesini sağlamaktır. Program kapsamında; beslenme yetersizliği düzeyinde yoksulluk, gelişim gerilikleri, anne/baba ruhsal bozuklukları, şiddet, ihmal-istismar gibi risk faktörleri tespit edilebilmektedir.

169. Toplum temelli ruh sağlığı hizmetleri sunmak üzere Toplum Ruh Sağlığı Merkezleri (TRSM) kurulmuş olup, yaygınlaştırma çalışmaları devam etmektedir. Sağlık Bakanlığı’na ait yataklı sağlık tesislerine bağlı olarak faaliyet göstermek üzere kurulan TRSM’ler; kendisine bağlanmış coğrafi bölgedeki ağır ruhsal rahatsızlığı olan hastaların ve ailelerin bilgilendirildiği, hastanın ayaktan tedavisinin yapıldığı ve takip edildiği, rehabilitasyon, psikoeğitim, iş-üçraş terapisi, grup veya bireysel terapi gibi yöntemler kullanılarak hastanın toplum içinde yaşama becerilerinin artırılmasını hedefleyen, psikiyatri klinikleri ile ilişki içinde çalışan ve gerektiğinde mobilize ekiple hastanın yaşadığı yerde takibini yapan birimlerdir.

170. Bebek formüllerinin etiketinde anne sütü ile beslemenin üstün olduğu ve bebek formülünün sadece anne sütü ile beslemenin mümkün olmadığı durumlarda ve yetkili sağlık çalışanının önerisi üzerine kullanılması gereken bir ürün olduğu belirtilmek zorundadır. Yaşamlarının ilk ayları boyunca bebeklerin beslenmesinde kullanımı uygun olan bebek formüllerine ve bebek sütüne ilişkin, Anne Sütü Muadillerinin Pazarlanmasıyla İlgili Uluslararası Yasa (Mama Kodu) hükümlerini de içeren, Türk Gıda Kodeksi Bebek Formülleri Tebliği ile düzenlenmiştir.

171. “Sağlıkta Dönüşüm Programı” kapsamında bölgesel farklılıkları azaltmak amacıyla ülke genelinde 29 sağlık hizmet bölgesi oluşturulmuş ve böylece tedavi çeşitliliğinin ülke geneline yayılması sağlanmıştır. Bu çerçevede, hastaların kendi buldukları sağlık hizmet bölgeleri içerisinde her türlü sağlık hizmetini en uygun şartlarda almaları amaçlanmaktadır.

172. Tedavi çeşitliliğini ülke geneline yaymak, sağlık alanında bölgesel gelişimi tamamlamak, hizmet kalitesini arttırmak, aynı kampüs içinde entegre bir şekilde ihtiyaç

duyulan bütün hizmetleri vermek amacıyla 2017 yılında şehir hastaneleri uygulamasına geçilmiştir.

173. Türkiye’de 18 yaş altına yönelik tedavi hizmetleri, Çocuk Ergen Madde Bağımlılığı Tedavi Merkezlerinde (ÇEMATEM) yapılmaktadır. Türkiyede toplam 17 adet ÇEMATEM bulunmaktadır. Bu merkezlerde tıbbi tedavinin yanı sıra psiko-sosyal destek ve topluma uyum kapsamında Sigara, Alkol ve Madde Bağımlılığı Programı uygulanmaktadır. Söz konusu merkezlerde sosyal güvence kapsamında tedavi hizmeti ücretsiz sunulmaktadır.

174. Evde Sağlık Hizmetleri uygulaması ile yatağa bağımlı hastaların evde yapılabilecek tıbbi bakım ve rehabilitasyonları ev ortamında gerçekleştirilmektedir.

175. Çocukların doğru, etkili ve zamanında verimli eğitimle çok daha bilinçli ve sağlıklı bir geleceğe sahip olabilmelerine katkı sağlamak adına hazırlanan Geleceğin Kan Bağışçılarının Kazanımı Projesi, AÇSHB liderliğinde, Milli Eğitim Bakanlığı ve Türk Kızılay’ı işbirliği ile yürütülerek 24 Haziran 2016 tarihinde tamamlanmıştır. Erken yaşlarda verilecek eğitimle kan bağıışı farkındalığı ve ileriye dönük davranış değişikliği oluşturması hedeflenen proje kapsamında tüm ülke genelinde 06 – 18 yaş arasındaki 252.000 temel ve ortaöğretim öğrencisine ulaşılarak, eğitim ve interaktif faaliyetler yürütülmüştür.

C. Sağlık problemlerini belirleme, çocuğun fiziksel ve zihinsel sağlığını güçlendirme ve bulaşıcı ve bulaşıcı olmayan hastalıkları engelleme ve mücadele etme çabaları

176. Ayrıntılı bilgi Ek Rapor Tablo 77’de yer almaktadır.

D. Ergenlerin üreme sağlığı hakları ve sağlıklı yaşam

177. Ergen ve gençlere hizmet sunumunu daha iyi hale getirmek için “Ergen İzlem Protokolleri” çalışması tamamlanmış, Birinci Basamak Sağlık Çalışanları İçin “Ergen Sağlığına ve Sorunlarına Yaklaşım Cep Kitabı” çalışmaları devam etmektedir.

178. MEB tarafından ilkököl ve ortaokullarda uygulanan Fen Bilimleri (3-8. Sınıflar) Dersi Öğretim Programı’nda sağlık, insanda üreme, büyüme ve gelişme ile ergen sağlığı için alınabilecek tedbirlerle ilgili konulara yer verilmiştir. Diğer taraftan, eğitim müfredatında sağlık kültürü, sağlıklı ve dengeli beslenmeyle ilgili kazanımlara yer verilmektedir.

E. Çocukları madde kullanımından koruyacak önlemler (Md. 33)

179. Anayasa ve 5237 Sayılı TCK’ya göre, çocuk ve gençleri alkol ve uyuşturucu bağımlılığından, suç işlemekten, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için ilgili kamu kurumları tarafından gerekli önlemler alınmaktadır. Öte yandan, uyuşturucu veya uyarıcı madde verilen veya satılan kişinin çocuk olması hâlinde, veren veya satan kişiye verilecek cezalarda artırım uygulanmaktadır.

180. 2014/19 Sayılı Başbakanlık Genelgesi ile uyuşturucu ile mücadelede kurumlar arası işbirliği ve koordinasyonu sağlamak, temel stratejileri belirlemek ve eylem planlarını hazırlamak, onaylamak, gerektiğinde değiştirmek, güncellemek ve uygulanmasını takip edip değerlendirmek üzere; Başbakan tarafından görevlendirilecek bir Başbakan Yardımcısının başkanlığında, ilgili Bakanlar ile Başkan tarafından uygun görülecek üst düzey kurum temsilcilerinin katılımıyla Uyuşturucu ile Mücadele Yüksek Kurulu oluşturulmuştur.

181. 2016 – 2018 yıllarını kapsayan Ulusal Uyuşturucu ile Mücadele Eylem Planı ve Uyuşturucu ile Mücadele Strateji Belgesi hazırlanarak yürürlüğe girmiştir.

182. Eylem Planı çerçevesinde, bilimsel temelli yaklaşım ile her yaş seviyesine uygun, kanıta dayalı, modüllerden oluşan Türkiye Bağımlılıklarla Mücadele Eğitim Programı hazırlanmıştır. Bu program ile örgün eğitimin her kademesinde yer alan öğrencilerin yanı sıra, öğretmenlere, velilere ve toplumun her kesimine yaygın eğitim yoluyla ulaşılması hedeflenmektedir. Bu amaçla programa yönelik e-öğrenme portalı da oluşturulmuştur. Program, anaokul, ilkököl, ortaokul, lise ve yetişkin yaş gruplarına özel ayrı ayrı

hazırlanmış modüller doğrultusunda eğitimler devam etmektedir. Ayrıca, 22.000 rehber öğretmene bu eğitimler verilmiştir. 2016 yılında Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Eğitim Programı kapsamında 41.208 kurs açılmış ve bu kurslarda 1.486.239 kişiye ulaşılmıştır.

183. Uyuşturucu ile Mücadele Acil Eylem Planı çerçevesinde birinci basamakta sunulan hizmetlerin etkinliğinin artırılması, aile hekimlerinin uyuşturucu kullanımı ya da bağımlılığı olan bireyler ve yakınlarına gerekli müdahaleleri yapabilecek donanıma sahip olmalarını sağlamak amacıyla “Bağımlılıkla Mücadele Eğitim Programı” hazırlanmıştır. Bu eğitim programı çerçevesinde 2015 ve 2016 yıllarında 81 ilin eğitimleri tamamlanmış 19.187 aile hekimine eğitim verilmiştir. Aile hekimlerine bağımlılık eğitimi verilerek sorumlu olduğu nüfusa erken tanı ve danışmanlık hizmeti sunması, uygun hastaların (yüksek bağımlı olmayan) ayakta tedavilerinin yapılması sağlanmıştır.

184. Türkiye’de, uyuşturucu ve uyarıcı madde imalatı ve satışı ile yürütülen mücadelenin daha etkin hale getirilmesi amacıyla EGM tarafından Narkotim projesi hayata geçirilmiş, özellikle çocukların ve çocukların bulunduğu yerlerde uyuşturucu madde üretimi ve satılması konusunda çalışmalar aralıksız sürdürülmektedir. Çocukların uyuşturucu maddeden korunması amacıyla 2015 yılında başta okullar olmak üzere 958 eğitim faaliyeti düzenlenmiştir.

185. İçişleri Bakanlığı ve MEB arasında imzalanan “Okullarda Güvenli Eğitim Ortamlarının Sağlanmasına Yönelik İşbirliği Protokolü” 2016 tarihinde revize edilmiştir.

186. 2017 tarihli 2017/3 nolu İçişleri Bakanlığı 2017/23 nolu EGM genelgesi ile öğrencilerin madde bağımlılığı ve diğer zararlı alışkanlıklara karşı korunması amacıyla diğer kurumlarla koordineli bir şekilde Çocuk, Narkotim ve Asayiş ekiplerince çocukların korunmasına yönelik denetimlerin artırılması sağlanmaktadır. Çocukların korunmasına yönelik çalışmalara ek olarak caydırıcılık oluşturması amacıyla Motosikletli Polis Timleri ile Narkotik Suçlarla Mücadele Birimleri tarafından okul önleri çevresinde Narkotimler görevlendirilmektedir.

187. Uyuşturucu kullanımı ve bağımlılıkla mücadele amacıyla 2014/20 No’lu “Uyuşturucu Kullanımı ve Bağımlılıkla Mücadele” konulu Genelge yayımlanmıştır. Bu kapsamda okul ve kurumlarımızda gerekli önlemler alınmaktadır.

188. MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü koordinasyonunda yürütülen “0-18 Yaş Aile Eğitim Programı” kapsamında okul/kurumlarda veli ve öğrencilerimize eğitimler verilmektedir.

189. Her yıl periyodik olarak bağımlılıkla mücadele ve zararlı alışkanlıklar konularında vaaz ve hutbe verilmektedir.

190. Türkiye’de Okullarda Tütün Alkol ve Madde Kullanımına Yönelik Tutum ve Davranış Araştırması Lise öğrencilerine uygulanmıştır. Araştırmada toplam 11.812 kişiye ulaşılmıştır. Öğrencilerde yasadışı herhangi bir bağımlılık yapıcı maddenin en az bir kere deneme oranı %1.5 olarak bulunmuştur.

F. Sosyal güvenlik, çocuk bakım hizmetleri ve olanakları (md. 26 ve 18, paragraf 3)

191. Daha önce ifade edildiği üzere, 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu gereğince 18 yaşının doldurmamış olanlar sigortalı sayılmaktadır. Ayrıntılı bilgi Tablo 81’de yer almaktadır.

G. Çocuğun fiziksel, mental, ahlaki ve sosyal gelişimini emniyet altına alacak ve fakirliği ve eşitsizliği azaltacak, yaşam standardı ve gıda, giyim ve barınma hususunda destek programları ve malzeme yardımı dâhil alınan tedbirler (md. 27, pr. 1-3)

192. AÇSHB tarafından sosyal yardım ve proje destek programları hane odaklı bir yaklaşımla yürütülmektedir. Yoksul ailelere yapılan yardımlar hane kompozisyonu dikkate

alınarak özellikle çocuklu hanelerde çocukların eğitim ve sağlığına yönelik yardımlara öncelik verilerek yürütülmektedir.

193. Etkili bir sosyal yardım programı oluşturulmasında ve yoksullukla mücadelenin başarılı olmasında eğitim faktörü kritik bir önem taşımaktadır. SYGM bu gerçekten hareketle Sosyal Yardımlaşmayı ve Dayanışmayı Teşvik Fonu (SYDTF) kaynağının büyük bir kısmını eğitim yardımları için kullanmaktadır.

194. Her eğitim-öğretim yılı başında, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı aracılığıyla ilköğretim ve lisede okuyan fakir ve yardıma muhtaç ailelerin çocuklarının önlük, ayakkabı, çanta, kırtasiye gibi temel okul ihtiyaçları karşılanmaktadır. MEB tarafından ilköğretim öğrencilerinin kitapları ücretsiz verilmektedir. Özel Eğitime Gereksinim Duyan Öğrencilerin Okullara Erişiminin Sağlanması İçin Ücretsiz Taşınması Uygulaması devam etmektedir.

195. Maddi imkânsızlıklar nedeniyle çocuklarını okula göndermekte güçlük yaşayan geçici koruma altındaki Suriyeli ve diğer dezavantajlı ailelere, çocuklarının okula devam etmeleri şartıyla, “Şartlı Eğitim Yardımı” yapılmaktadır. Kız çocuklarına yapılan yardım miktarı erkek çocuklarına yapılan yardım miktarından daha yüksektir.

196. Şartlı Sağlık Yardımı kapsamında, nüfusun en yoksul kesiminde yer alan ailelere 0 – 6 yaş arası çocuklarını düzenli olarak sağlık kontrollerine götürmeleri şartı ile düzenli nakdi yardım yapılmaktadır.

VIII. Eğitim, tatil ve kültürel etkinlikler (Madde 28, 29, 30 ve 31).

A. Mesleki eğitim ve rehberliği de içeren eğitim hakkı (md. 28)

197. Anayasa, 4721 Sayılı TMK, 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, 5237 Sayılı TCK, 5395 Sayılı ÇKK ve diğer yasal düzenlemeler ile her çocuk için eğitim ve öğrenim hakkı teminat altına alınmıştır. İlköğretim eğitimi zorunlu ve ücretsiz olup çocuklarını okula göndermeyen kişilere idari ve adli yaptırımlar uygulanmaktadır. Ayrıca, çeşitli nedenlerle Türkiye’ye sığınmak zorunda kalan geçici koruma statüsündeki bireyler de aynı haklardan ücretsiz olarak yararlanmaktadır.

198. Avrupa Birliği ve Türkiye Devleti’nin eş finansmanı ile gerçekleştirilen Ortaöğretimde Okula Devamın Arttırılması Projesi ile yoksul ailelerin okulu erken bırakma riski altında olan lise çağındaki çocuklarına 2014 – 2015 ve 2015 – 2016 eğitim-öğretim yıllarında birer kere teşvik verilerek destek olunmuştur. Proje; AB Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (IPA 4) İnsan Kaynağının Geliştirilmesi Programı kapsamında hazırlanmış ve AB komisyonu tarafından 12.11.2014 tarihinde onaylanmıştır. Proje bütçesinin % 85’i AB kaynakları ile karşılanmış; % 15’lik kısım eş finansman kapsamında SYDTF kaynaklarından karşılanmıştır. Projenin kabul edilen toplam bütçesi 48 Milyon Euro (yaklaşık 158 Milyon TL)’dur. 41 milyon Euro AB tarafından, 7 milyon Euro SYDTF tarafından karşılanmıştır.

199. İşletmelerde Beceri/Mesleki Eğitime Devlet Teşvikinin Getirilmesi kapsamında, işletmelerde mesleki eğitim yapan öğrencilere işletmede çalışan sayısına bakılmaksızın asgari ücretin net tutarının %30 undan az olmamak üzere ücret ödenmesi, öğrencilere ödenecek en az tutarın 20 den az personel çalıştıran işletmeler için 2/3’ü, 20 ve daha fazla personel çalıştıran işletmeler için 1/3’ü oranında devlet desteği sağlanmıştır. Devlet katkısı İşsizlik Sigortası Fonundan karşılanacaktır.

200. Yapılan düzenleme ile staj yapan öğrencilere, işletmelerdeki mesleki eğitim gibi staj ücreti ödenecektir.

201. Çıranklık eğitiminin zorunlu eğitim kapsamına alınmasına yönelik yasa çalışmaları devam etmektedir.

202. MEB'e bağlı okullarda öğrenim gören geçici koruma alındaki Suriyeli öğrencilerle ilgili olarak; Türkçe öğrenimine ilişkin ek programların yapılması, denklikleri yapılarak ara sınıflara yerleştirilen öğrencilere öncelikli olarak uyum programı ve telafi eğitimlerinin yapılması, kırtasiye ve okul malzemelerinin yemin edilmesi, kendi dillerini öğrenebilmelerine yönelik seçmeli derslerin seçtirilmesine imkân verilmesi, bu okullarda doğabilecek derslik ve öğretmen ihtiyacının öncelikli olarak giderilmesi hususunda gerekli çalışmalar başlatılmıştır.

B. Eğitim kalitesine de atıfta bulunarak eğitimin amaçları (Md. 29)

203. 2015 – 2019 MEB Stratejik Planı, eğitim ve öğretime erişim, eğitim ve öğretimde kalite ile kurumsal kapasite boyutları dikkate alınarak hazırlanmıştır. 2015 yılı içinde “öğrenci, öğretmen, okul, ilçe ve il gelişim seviyelerinin ülke genelinde yıllık olarak izlenmesi, değerlendirilmesi ve MEB Eğitim Kalite Endeksinin oluşturulması amacıyla” hazırlanan Milli Eğitim Kalite Çerçevesi Yüksek Planlama Kurulu tarafından kabul edilmiştir.

204. Temel Eğitim Kurumlarına bağlı tüm okullardaki eğitim kalitesini artırmak için Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurum Standartları Sistemi oluşturulmuştur. Bu sistemde yer alan Standart ve Alt Standartlar aracılığıyla okullardaki mevcut olanaklar konusunda gerekli bilgiler toplanmaktadır. Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurum Standartları Sistemi ile okulun kayıt kabul alanındaki tüm çocukların eğitime koşulsuz erişimleri ve düzenli devamları sağlanmaya çalışılmaktadır.

205. Eğitimde niteliği artırma çalışmaları kapsamında, ilköğretim kurumları haftalık ders çizelgesi uygulamalarına yönelik yapılan nicel ve nitel araştırma sonuçlarıyla birlikte eğitim yöneticileri, maarif müfettişleri, özel okul temsilcileri, çeşitli sivil toplum kuruluşu temsilcileri, öğretmen, öğrenci ve velilerimizden de alınan görüş ve öneriler doğrultusunda ilkokul ve ortaokullarda uygulanan haftalık ders çizelgesi güncellenmiş ve 20.02.2017 tarihli ve 10 sayılı Kurul Kararıyla kabul edilmiştir. Söz konusu Çizelge, 2017-2018 eğitim öğretim yılından itibaren tüm sınıflarda uygulanacaktır.

206. Yabancı dil öğrenimini okullarımızda daha etkin hale getirebilme çalışmaları kapsamında 30 Ekim 2016 tarihli ve 29873 sayılı Mükerrer Resmî Gazete’de yayımlanan “2017 Yılı Programı”nda yer alan 6 No’lu “İlkokuldan sonraki ilk yıl tüm öğrenciler için ortaokula hazırlık sınıfı olarak yeniden yapılandırılacaktır.” ile 9 No’lu “ Bireylerin en az bir yabancı dili yazılı ve sözlü iletişim kurabilecek şekilde iyi derecede öğrenmesini sağlamak üzere eğitim yöntemleri geliştirilecek ve müfredatta gerekli düzenlemeler yapılacaktır. Bu kapsamda, ortaokula geçişte bir yıl hazırlık sınıfı olarak okutulacaktır.” tedbirlerine yönelik yabancı dil ağırlıklı eğitim uygulaması için çalışmalar devam etmektedir.

207. 64. Hükümet Programı 2016 Yılı Eylem Planı ile Onuncu Kalkınma Planının "Öncelikli Dönüşüm Programları" çerçevesinde; ortaöğretim kurumlarında uygulanacak olan ortak ve seçmeli derslerin öğretim programlarının değerlendirmesi, sadeleştirilmesi, güncellenmesi ve geliştirilmesi çalışmaları tamamlanarak Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığına gönderilmiş olup ortak derslerin tamamı Kurul gündemine alınmıştır.

208. Hem 10. Kalkınma Planında hem de MEB 2015-2019 Stratejik Planında yer alan “Plan dönemi sonuna kadar dezavantajlı gruplar başta olmak üzere, eğitim ve öğretimin her tür ve kademesinde katılım ve tamamlama oranlarını artırmak” hedefi doğrultusunda eğitim ve öğretimde kalite odaklı bir anlayışla hareket edilmektedir. Bu çerçevede MEB’in, eğitim ve öğretime erişim, eğitim ve öğretimde kalite ile kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi alanlarındaki çalışmaları yoğun bir şekilde sürdürülmektedir. Eğitimin kalitesinin artırılması ve beşeri sermayenin niteliğinin yükseltilmesi kapsamında ikili öğretimin

tamamen kaldırılması ve beşinci sınıfların müfredatı dil öğretimi açısından yeniden düzenlenmektedir.

209. Bilim ve teknolojiadaki gelişmeler ile bireylerin, toplumun ve ekonominin ihtiyacı ve zorunluluğu dikkate alınarak öğretim programı güncelleme/geliştirme çalışmaları devam etmektedir. Ders kitaplarının inceleme ve değerlendirilmesinde uygulanan panel sistemi, ders kitaplarının kalitesinin geliştirilmesinin yanında, sektörün kaliteli ders kitabı hazırlama kapasitesinin artırılmasına da katkı sağlamaktadır.

210. Eğitime erişim yanı sıra kalitesinin artırılmasına yönelik proje okulları uygulaması yürütülmektedir.

C. Yerli ve azınlık gruplarda yer alan çocukların kültürel hakları (md. 30)

211. Anayasası'nın 10'uncu maddesinde kanun önünde eşitlik ilkesi kabul edilmiştir. Temel hak ve özgürlükler Anayasa ile güvence altına alınmıştır. Vatandaşlık müessesesi etnik kimliğe dayanmaksızın eşitlik ilkesi çerçevesinde düzenlenmiştir. Ülkede farklı etnik ve dini gruplar kültürel zenginliğin bir parçası olarak kabul edilmektedir.

212. Türk hukuku ve uygulaması, Sözleşmede olan hakları, ülkede bulunan çocuklara, ana babalarının veya yasal temsilcilerinin ırkı, rengi, cinsiyeti, dili, siyasi veya başka düşünceleri, ulusal, etnik ve sosyal kökeni ya da diğer statüler nedeniyle ayırım gözetmeksizin tanımaktadır. Bu nedenle ülkede etnik kökene bağlı olarak resmi istatistik tutulmamaktadır ve analiz yapılmamaktadır.

213. Türkiye'de azınlık hakları 1923 Lozan Barış Antlaşmasıyla düzenlenmiş ve Lozan Antlaşması hükümleri kapsamında azınlık statüsü "gayrimüslim" olmak üzerinden tanımlanmıştır. Vatandaşların ayırmacılığa maruz kalmadan eşit hak ve özgürlüklere sahip olması yönündeki temel kural çerçevesinde, gayrimüslim azınlıklara mensup Türk vatandaşları, diğer Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları ile aynı haklara ve özgürlüklere sahip ve kanun önünde eşittir. Ayrıca, Lozan Barış Antlaşması çerçevesinde azınlık statüsünden yararlanırlar. Gayrimüslim azınlıklara mensup Türk vatandaşları, Lozan Barış Antlaşması çerçevesinde kendi okullarına, ibadethanelerine, vakıflarına, hastanelerine ve basın-yayın organlarına sahiptirler.

214. Ayrıca, gayrimüslimlerin talep ettikleri takdirde seçmeli temel dini bilgiler dersi kapsamında kendi dinlerinin programlarını hazırlayıp talim ve terbiye kuruluna sunarak onaylanması halinde okutulması hakları bulunmaktadır.

D. İnsan hakları ve yurttaşlık/sivil eğitimine ilişkin eğitim

215. MEB müfredatında bulunan insan hakları ve ayrımcılık yasağıyla ilgili bölümlerin hazırlanmasına Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu da katkı sunmakla görevlidir. İlkokulda okutulan "İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi" dersi öğretim programında; hak, özgürlük, adalet, eşitlik, birlikte yaşama, farklılıklara saygı vb. kavramlar genel çerçeveyi oluşturmuştur. Ayrıca, seçmeli Hukuk ve Adalet dersinde; hakkını hukuki yollarla aramaya, hak arama sürecinin hukuki yollarını bilmeye, anlaşmazlıkların barışçıl yollarla çözüleceğini kavratmaya yönelik kazanımlara yer verilmektedir. Bunlarla birlikte Türkçe, Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler, T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük vb. derslerde de hak, özgürlük, adalet, eşitlik vb. konularla ilişkili kazanımlara yer verilmiştir.

E. Dinlenme, oyun, tatil, rekreasyon ve kültürel ve sanatsal faaliyetler (md. 31)

216. İlköğretim Kurumlarında, öğretici ve eğlendirici uygulamalar yoluyla öğrencilerin sosyalleşmelerine yardımcı olmak; zihinsel, fiziksel, sosyal ve kültürel gelişimlerine katkı sağlamak amacıyla serbest etkinlikler uygulanmaktadır.

217. Trafikte sorumluluk hareketi kapsamında uygulanan, özellikle lise döneminde bulunan gençlerimize, trafik güvenliği konusunda farkındalığı ve bireysel sorumluluğu geliştirmeyi amaçlayan Trafikte Gençlik Hareketi Projesi adı altında farklı etkinlikler yapılmaktadır.

IX. Özel koruma tedbirleri (Madde 22. 30. 32-36. 37. (b)-(d), 38. 39. ve 40)

A. Mülteci, göçmen (Md. 22) ve refakatsiz sığınmacı çocuklar

218. Ülkemizde bulunan refakatsiz çocuklardan korunma ihtiyacı olduğu tespit edilenlerin tümü 5395 sayılı ÇKK kapsamında korunma altına alınmaktadır. Refakatsiz çocuklara yönelik olarak sunulan hizmetlerin etkinliğini ve verimliliğini artırmak, ayrıca refakatsiz yabancı uyruklu çocuklar alanında hizmet veren kurum/kuruluşlar arasındaki koordinasyonu sağlamak için 20.10.2015 tarihinde AÇSHB ÇHGM Refakatsiz Çocuklar Yönergesi yayınlanmıştır. Ayrıca bu çocuklara yönelik 10 Çocuk Destek Merkezi hizmete açılmıştır.

219. AÇSHB tarafından geçici barınma merkezleri bulunan illerde (Hatay, Kilis, Gaziantep, Osmaniye, Şanlıurfa, Kahramanmaraş, Adıyaman, Adana, Malatya ve Mardin) psiko-sosyal Destek Büromuz/Birimimiz veya İl Müdürlüklerimiz tarafından Suriyelilere psiko-sosyal destek hizmeti verilmektedir. Ayrıca AÇSHB tarafından sunulan psiko-sosyal destek hizmetlerinin hem kapasitesinin geliştirilmesi hem de il bazında koordinasyonun sağlanması amacıyla 70.000 ve üzeri Suriyeli nüfusun bulunduğu iller ile geçici barınma merkezi bulunan illerde, barınma merkezi dışında “Psikososyal Destek Bürosu/Birimi” oluşturulması, bu kapsam dışında kalan iller için de ise yetkili bir kişinin belirlenmesine ilişkin çalışmalara başlanmıştır.

220. Türkiye'nin 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Cenevre Sözleşmesine koymuş olduğu coğrafi çekince, bahse konu çocukların hak ve hizmetlere erişimlerinde herhangi bir olumsuzluk teşkil etmemektedir.

221. İçişleri Bakanlığı tarafından yürütülen “Çocuk ve Gençler Sosyal Koruma ve Destek Programı” kapsamında dezavantajlı uluslararası koruma kapsamındaki çocukların da katılımı suretiyle topluma adaptasyonları sağlanmakta ve sosyal alanda ve eğitim alanında karşılaştıkları zorlukların ortadan kaldırılmasına çalışılmaktadır.

222. AÇSHB ve UNICEF teknik işbirliğiyle Türkiye’de geçici barınma merkezi dışında yaşayan Suriyeli çocukların Çocuk Hakları İl Çocuk Komiteleri aracılığıyla topluma entegrasyonlarının sağlanması amacıyla “Geçici Barınma Merkezi Dışında Yaşayan Suriyeli Çocuklara Yönelik Toplumsal Uyum ve Eğitim Programları” uygulamaya konulmuştur. Program kapsamında, Suriyeli çocukların sosyal uyum problemlerini en aza indirmek, toplumdaki mevcut risk ve kaynaklarla ilgili farkındalık kazandırmak ve aynı zamanda iki kültür arasındaki karşılıklı anlayışın ve hoşgörünün geliştirilmesi amaçlanmakta olup 2016 yılı sonu itibarıyla yaklaşık 30.000 çocuğa ulaşılmıştır.

223. 2014 yılında AÇSHB ve UNICEF Türkiye Temsilciliği işbirliğinde geçici barınma merkezlerinde yaşamını sürdüren Suriyelerin bugünkü yaşam şartlarında, ihtiyaçlarına cevap verebileceği düşünülen Aile Eğitim Programı modüllerinden 19 ünite çocuğun yüksek yararını gözeterek ailelerin güçlendirilmesi amacıyla Arapçaya tercüme edilerek uygulanmaya başlanmıştır. Ayrıca Çocuk Koruma Eğitimi programa dâhil edilmiştir. En az üniversite mezunu Suriyelilere eğitici eğitimleri düzenlenerek 105 eğitici yetiştirilmiştir. Bu eğiticiler 12 barınma merkezinde yapılan halk eğitimleriyle yaklaşık 15.000 Suriyeliye eğitim verilmiştir. Suriyeli eğiticilere sosyoekonomik durumlarına destek olmak üzere halk eğitimleri karşılığında UNICEF tarafından teşvik ödemeleri yapılmaktadır. Bu sayede

Suriyelilerin kendi kapasitelerini fark edip güçlenerek toplumla olumlu ilişkiler kurabilmeleri ve topluma uyum sağlayabilmeleri kolaylaşmaktadır.

224. Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından Türkiye'de bulunan uluslararası koruma kapsamındaki yabancıları aile, çocuk ve gençlik konularında bilgilendirmek üzere 60 bin adet Arapça broşür basılıp ilgili müftülüklerle dağıtılmak üzere gönderilmiştir. Eşler arasında iletişim, çocuk ve gençlik psikolojisi konularının ele alındığı bu broşürlerle, söz konusu yabancıların sağlıklı iletişim becerileri geliştirmesine katkıda bulunmak amaçlanmaktadır.

225. MEB tarafından psiko-sosyal koruma, önleme ve müdahale hizmetleri kapsamında travma sonrası başatma becerilerini arttırmak ve normalleşmelerini sağlamak amacı ile öğrencilerle Psikoeğitim (Travma Sonrası Normal Tepkiler) Programı uygulanmaktadır. Savaşın ve göçün travmatik etkisini daha fazla yaşayan ve normalleşmekte zorlanan çocuklarla Grupla Psikolojik Danışma (Toparlanma Tekniklerinin Öğretilmesi) Programı uygulanarak daha ileri düzey çalışmalar gerçekleştirilmektedir. İsmi geçen programların her birinin anne-baba oturumları da öğrencilerin aileleriyle gerçekleştirilerek aile sisteminin desteklenmesi hedeflenmektedir.

226. Geçici koruma altındaki öğrencilere uygun üst eğitim kurumları, meslekler ve merkezi sınavlara ilişkin bilgilendirme ve danışmanlık hizmeti sunulmaktadır.

227. AGO'larda öncelikli olarak mağdur, tanık ve suça sürüklenen çocukların, cinsel suç ve aile içi şiddet suçu mağdurları ile diğer kırılma grubu dahil mağdurlar ile ifade ve beyanlarının özel ortamlarda alınması gerektiği ya da fail ile yüz yüze gelmesinde sakınca bulunduğu değerlendirilen kişiler de faydalanabilmektedir. Kırılma grubu içerisinde cinsel suç, aile şiddet, terör, göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti suçu mağdurları ile çocuk, kadın, yaşlı ve engelli mağdurlar yer almaktadır.

B. Azınlık topluluklara mensup veya yerli halktan olan çocuklar (md. 30).

228. Bir önceki periyodik rapor ve bu raporun "Yerli ve Azınlık Gruplarda Yer Alan Çocukların Kültürel Hakları" bölümünde, konuya ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

C. Sokakta yaşayan çocuklar

229. Sokakta çalışmak veya dilenmek zorunda bırakılan çocukların her türlü istismara karşı açık bir tehlike içerisinde bulunmaları sebebiyle korunmalarının sağlanması ve en hızlı şekilde müdahale edilmesi amacıyla ihtiyaç duyulan illerde farklı kurum ve kuruluşlarla işbirliği içerisinde Mobil Huzur Ekip Projesi uygulanmaktadır.

230. Sokakta çalıştırılan/yaşayan çocukların tespit edilerek uygun sosyal hizmet modellerinde veya yardımlardan yararlandırılması, çocukların örgün veya mesleki eğitime dahil edilerek eğitimlerini tamamlamış iş sahibi gençler olarak rehabilitasyonlarının sağlanması amacıyla Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından oluşturulan mobil ekipler hizmet vermektedir.

D. Fiziksel ve psikolojik iyileşme ve sosyal bütünleşme önlemlerini kapsayan sömürü mağduru çocuklar

231. Çocuk ve gençlerin korunması hususu, Anayasa'da güvence altına alınmıştır. Anayasa'ya göre, "Kimse, yaşına, cinsiyetine ve gücüne uymayan işlerde çalıştırılmaz. Küçükler ve kadınlar ile bedeni ve ruhi yetersizliği olanlar çalışma şartları bakımından özel olarak korunurlar" hükmü bulunmaktadır. Bir önceki periyodik raporda belirtilen hususlara ilaveten, yeni gelişmelere ilişkin bilgiler aşağıda yer almaktadır.

232. AK Sanal Ortamda İşlenen Suçlar Sözleşmesi gereği taraf ülkelerin kurması gereken 7/24 temas noktalarıyla ilgili olarak Siber Suçlarla Mücadele Dairesi Başkanlığı Türkiye

Ulusal Temas Noktası olarak belirlenmiştir. 7/24 irtibat ağı, ülkeler arası bilgi ve saklama taleplerinin ülkelere iletiminde önemli bir irtibat ağıdır.

233. Dünya genelinde çevrimiçi çocuk istismarı ile etkin mücadele edilebilmesi amacıyla 2007 yılında merkezi Amerika Birleşik Devleti olan Ulusal Kayıp ve Sömürülen Çocuklar Merkezi (NCMEC) adı altında bir yapı kurulmuş ve bu yapı internette çocuk pornosunun azaltılması amacıyla sektörün üyeleriyle işbirliği yapmaya başlamıştır. Türkiye ile NCMEC arasında 23.10.2014 tarihinde imzalanan mutabakat metni ile EGM irtibat noktası olarak görevlendirilmiştir.

Yürürlükteki asgari çalışma yaşı, çocuk işçiliği de dâhil olmak üzere (md. 32) ekonomik istismar mağduru çocuklar

234. Türkiye, Uluslararası Çalışma Örgütü'nün temel sözleşmeleri olarak kabul edilen İstihdama Kabulde Asgari Yaşa İlişkin 138 sayılı Sözleşmeyi 1998 yılında ve En Kötü Biçimlerdeki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin 182 sayılı Sözleşmeyi 2001 yılında onaylamıştır.

235. 2005 yılında, 182 sayılı Sözleşme gereğince AÇSHB tarafından ilgili tüm kurum ve kuruluşların katkılarıyla 2005-2015 yıllarını kapsayan "Çocuk İşçiliğinin Önlenmesi için Zamana Bağlı Ulusal Politika ve Program Çerçevesi" hazırlanmış ve uygulanmıştır. 2015 yılında tamamlanan söz konusu politika ve program çerçevesi, 2017-2023 dönemini kapsayacak şekilde güncellenmiş ve Çocuk İşçiliği ile Mücadele Ulusal Programı (2017-2023) hazırlanmıştır.

236. ILO ortaklığında "Türkiye'de Mevsimlik Fındık Tarımında En Kötü Biçimlerdeki Çocuk İşçiliğinin Sona Erdirilmesi Model Projesi" (2012-2017) yürütülmektedir. Bununla birlikte; ÇSGB koordinasyonunda Adil Çalışma Derneği ile "İthal Tarım Ürünlerinde Çocuk İşçiliğinin Önlenmesi ve İstihdama İlişkin İyi Uygulamaların Sürdürülmesi Amaçlı İşbirliği: Türkiye'deki Fındık Tedarik Zincirinde "Uygulama Önerilerinin Denenmesi Pilot Projesi" yürütülmektedir. Proje, yaklaşık 1,000 fındık tarlasında uygulanmaktadır. Proje, özellikle fındık üretiminde çocukların çalışmasını engellemeye odaklanmakta olup Ordu, Düzce ve Sakarya illerinde bulunan yaklaşık 1.000 fındık tarlasında uygulanmaktadır.

237. 24 Mart 2010 tarihinde yayımlanan 2010/6 Sayılı "Mevsimlik Gezici Tarım işçilerinin Çalışma ve Sosyal Hayatlarının İyileştirilmesi" konulu Başbakanlık Genelgesi ile "Mevsimlik Gezici Tarım İşçilerinin Çalışma ve Sosyal Hayatlarının İyileştirilme Projesi (METİP)" doğrultusunda mevsimlik gezici geçici tarım işlerinde çocukların çalışmasının önlenmesi ve eğitime ulaşmalarının artırılmasına yönelik tedbirler alınmıştır. 2010/6 Sayılı Başbakanlık Genelgesi 2017 yılı içinde güncellenmiş olup METİP ulusal kaynaklarla tekrar hayata geçirilecektir. Ayrıca bu kapsamda, mevsimlik gezici tarım işçilerinin çocuklarının eğitime erişim ve devamlarının sağlanması amacıyla MEB tarafından 2016/5 Sayılı "Mevsimlik Tarım İşçileriyle Göçer ve Yarı Göçer Ailelerin Çocuklarının Eğitime Erişimi" konulu Genelge hazırlanarak 21 Mart 2016 tarihinde uygulamaya konulmuştur.

Çocukların uyuşturucu ve maddelerin yasadışı üretiminde kullanılması (md.33)

238. 5237 Sayılı TCK'da uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suç olarak tanımlanmıştır. Bu rapordaki çocukları madde kullanımından koruyacak önlemler başlığı altında ayrıntılı bilgi yer almaktadır.

Cinsel istismar ve cinsel sömürü (md.34)

239. Türkiye Cumhuriyeti 25.10.2007 tarihli Çocukların Cinsel istismar ve Sömürüye Karşı Korunmasına Dair Avrupa Sözleşmesi'ne (Lanzarote Sözleşmesi) taraf olmuştur. Türkiye adına Komitenin denetim organı olan Lanzarote Komitesi'nin çalışmalarına Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü tarafından düzenli olarak katılım sağlanmaktadır.

240. Adalet Bakanlığı tarafından 2012 – 2014 yılları arasında yürütülen Çocuklar İçin Adalet Projesi'nin çıktısı olarak adliyeler içerisinde çocuk dostu alanlar oluşturulması, çocukların ifade ve beyanlarının bu alanlarda uzman kişiler tarafından alınması bu sayede çocuğun ifadesinin tek seferde alınması ve ikincil mağduriyetinin önlenmesi amacıyla 30 il 31 Adliyede 31 adli görüşme odası oluşturulmuştur. Mağdurun ifadesi alınırken, mağduru ifade sürecine hazırlama ve bu süreçte mağdura destek olmak için yanında bir uzman bulundurulması suretiyle Cumhuriyet savcısı veya hâkim sorularını özel bir odada (kulaklık yardımıyla) mağdurun kendisini güvende hissetmesini kolaylaştıracak bir görüşme dinamiği oluşturulduktan sonra sormaktadır.

241. Cinsel istismara uğramış çocukların ikincil örselenmesini asgariye indirmek amacıyla kurulan ÇİM ihtiyaç doğrultusunda yaygınlaştırılmaktadır.

242. Cinsel istismar mağduru çocuklar dâhil olmak üzere tüm suç mağduru çocuklara özgü ÇODEM oluşturulmuş olup ülke genelinde 36 ÇODEM ile hizmet sunulmaktadır. Ayrıca, cinsel suç mağduru gebe çocuk ve çocuk annelere yönelik olarak 2 ÇODEM ve 8 ünite bulunmaktadır. Merkezler, çocukların temel gereksinimlerini karşılamak, fiziksel, duygusal, psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarını belirleyerek gerekli müdahaleleri gerçekleştirmek, aile ve yakın çevrelerine dönmelerini ve diğer sosyal hizmet modellerine hazır hale gelmelerini sağlamak üzere hizmet vermektedir. Merkezler; çocukların mağduriyet, suça sürüklenme, sokakta yaşama, gebelik, madde bağımlılığı gibi ihtisas alanlarında yaş ve cinsiyetlerine göre ihtisaslaştırılmaktadır.

Çocuk satışı, çocuk ticareti ve çocuk kaçırılması (md. 35)

243. İnsan ticareti suçu 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 80. Maddesinde düzenlenmiştir. Çocukların satılmak, köle olarak çalıştırılmak ya da fuhuş yaptırılmak amaçlarıyla kaçırılmaları insan ticareti suçu kapsamında yer almaktadır. Buna ek olarak, çocukların insan ticareti mağduru olmaları durumunda, suçtan dolayı ceza verilebilmesi için tehdit, baskı, şiddet, nüfuzu kötüye kullanma, kandırma gibi yollara başvurulmuş olması dahi aranmamaktadır.

244. Maddede bu suçtan dolayı tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbiri uygulanacağı, ayrıca belirtilmiştir. Öte yandan, suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu 5237 Sayılı TCK'da ayrıca düzenlenmiş ve cezalandırılması öngörülmüştür. Dolayısıyla, suç örgüt kapsamında işlenmişse ayrıca bu suçtan da ceza verilecektir.

Diğer istismar türleri (md.36)

245. Çocukları medyanın olumsuz etkisinden korumayı amaçlayan 1117 Sayılı Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kanunu uygulanmaya devam etmektedir.

246. 5395 Sayılı ÇKK'nın uygulanmasında, çocuğun haklarının korunması amacıyla; "Çocuklar hakkında yürütülen işlemlerde, yargılama ve kararların yerine getirilmesinde kimliğinin başkaları tarafından belirlenmemesine yönelik önlemler alınması" ilkesi gözetilmektedir.

247. 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, reklâm ve ilanlarda çocukların istismar edilmesini önleyici bir mahiyet taşımaktadır.

E. Kanunla ihtilafa düşmüş çocuklar, mağdurlar ve tanıklar

248. Mağdur Hakları Daire Başkanlığı, başta mağdur, tanık ve suça sürüklenen sıfatıyla adli sürece dâhil olan çocuklar olmak üzere, aile içi şiddet suçu ve cinsel suç mağduru kadınlar ile kırılğan/özel ihtiyaç sahibi gruba dâhil diğer suç mağdurlarının suça maruz kaldıktan sonra adli süreçte yaşayabilecekleri olumsuzlukları en aza indirebilmek, ikincil mağduriyetler yaşamalarını önlemek amacıyla bilgilendirme ve psiko-sosyal destek hizmetleri sunmaktadır.

249. Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü Mağdur Hakları Daire Başkanlığı tarafından hakim, Cumhuriyet savcısı, avukat, kolluk görevlisi, sağlık personeli, sosyal çalışma görevlisi, zabıt katibi ve mübaşir gibi hizmet sunucuların suç mağdurlarına yaklaşımına ilişkin ilke ve davranış kurallarını içeren Mağdura Yaklaşım Kılavuzu hazırlanmış ve 16.000 adet basımı yapılarak dağıtımı gerçekleştirilmiştir.

250. Rehber niteliği taşıyan Kılavuzda; kamu görevlilerinin çocuk, kadın, yaşlı ve engelli suç mağdurlarının yanı sıra aile içi şiddet, terör, işkence, insan ticareti, ayrımcılık ve nefret suçları ile cinsel suçlarda mağdurlara hizmet sunarken dikkat etmeleri gereken hususlar ve uymaları gereken kurallara ilişkin yol gösterici bilgilere yer verilmiş olup kılavuzun basımı yapılarak dağıtımı sağlanmıştır.

Çocuk adalet yönetimi (md. 40), uzmanlaşmış ve ayrı mahkemelerin bulunup bulunmadığı ve asgari cezai sorumluluk yaşı

251. Bir önceki raporda da belirtildiği üzere çocuklara özgü ihtisaslaşmış mahkemeler (çocuk mahkemeleri, çocuk ağır ceza mahkemeleri ve aile mahkemeleri) bulunmakta ve çocukların yürürlükteki asgari cezai sorumluluk yaşı ile ilgili bilgiler güncelliğini korumaktadır.

252. Adalet Bakanlığı tarafından güncellenen 2015-2019 yıllarını kaplayan Stratejik Planında çocuğa yönelik özel tedbirler ve hedefler yer almakta olup söz konusu planda kadınlar, çocuklar, yoksullar, yaşlılar ve engellilere yönelik "dezavantajlı gruplar" kavramı kullanılmıştır.

253. 2016 yılı programlaması kapsamında Annesinin Yanında Kalan Çocuklar için Kurum Modeli Geliştirilmesi Projesi ile fiziksel ve sosyal koşulları çocuğun yüksek yararına uygun ceza infaz kurumu yapılması planlanmaktadır.

Özgürlüğünden yoksun ve alıkonulan çocuklara yönelik tedbirler (md.37 b - d).

254. 5395 sayılı ÇKK kapsamında, bakım tedbiri uygulanması kararı verilen suça sürüklenen çocuklara özgü yaş, mağduriyet ve cinsiyetlerine göre ihtisaslaştırılmış 5 ÇODEM oluşturulmuştur.

255. Bir önceki sonuç gözlemlerinde bir cezaevi özelinde belirtilen hususlara ilişkin her türlü inceleme, soruşturma yapılmış ilgililer hakkında gerekli yasal ve idari müeyyideler uygulanmıştır. Söz konusu ceza ve infaz kurumunda şu an itibarıyla çocuk hükümlü ve tutuklu barındırılmamaktadır.

Çocukların cezalandırılması ve özellikle idam cezası ve ömür boyu hapsin yasaklanması (md. 37 a) onarıcı yaklaşıma dayanan alternatif hükümler

256. Türkiye’de idam cezası bir müeyyide olarak yer almamaktadır. Türk Ceza Sistemi’nde korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların korunmasına, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınmasına ilişkin 5395 Sayılı ÇKK geçerli olup bu kanunla çocukların temel hakların korunması ilkesi gözetilmektedir.

257. 5237 sayılı TCK'nın 31. maddesine göre, suçun işlendiği zaman 15 – 18 yaş arasında olan çocuklar bakımından suçun ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirmesi durumunda, 18 yıldan 24 yıla, müebbet hapis cezasını gerektirmesi durumunda ise 12 yıldan 15 yıla kadar hapis cezasına hükmedileceği düzenlenmiştir. 12 – 15 yaş aralığı için bu cezalar daha da kısa sürelerde uygulanmakta, 12 yaştan küçük çocukların cezai sorumluluğunun olmadığı kabul edilmektedir. Dolayısıyla, Türk hukukuna göre çocuklar hakkında ağırlaştırılmış müebbet ya da müebbet hapis cezasına hükmedilmesi söz konusu değildir.

258. Ulusal ve uluslararası mevzuat (5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun, BM ÇHS, Havana Kuralları, Pekin Kuralları) gereğince çocukların yetişkinlerden, tutukluların da hükümlülerden ayrı tutulması gerektiği hükme bağlanmıştır.

259. Yasal düzenlemelerle tutuklu çocuklar kendilerine ait Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında, çocuk sayısının az olduğu ve çocuk kapalı ceza infaz kurumunun olmadığı yerlerde ise yetişkin ceza infaz kurumlarının çocuklar için ayrılmış bölümlerinde tutulmaktadır. Çocuk Eğitimevleri ise çocuk hükümlüler hakkında verilen cezaların, hükümlülerin eğitilmeleri, meslek edinmeleri ve yeniden toplumla bütünleştirilmeleri amaçları güdülenek yerine getirildiği tesislerdir. Bu kurumlarda firara karşı engel bulunmaz. Kurum güvenliği iç güvenlik görevlilerinin gözetim ve sorumluluğunda sağlanır.

260. Eğitimevlerinde öğrenimlerine devam eden çocuklar 21 yaşına kadar kalabilmektedirler. Aynı zamanda çocuklar; yaş ve eğitim durumlarına göre ilk, orta ve yükseköğretim kurumlarına, okullarında gerçekleştirilen sosyal aktivitelere, spor faaliyetlerine, öğrenimleriyle ilgili olarak kendilerini geliştirebilecekleri yabancı dil, bilgisayar, üniversite hazırlık, meslek eğitimi vb. kurslara devam edebilmekte, açık öğretim, üniversite ile ilgili sınavlara kurum dışında girebilmekte, tiyatro, konser, spor karşılaşmaları gibi toplum içindeki sosyal etkinliklere kurum eğitimcileri ve uzmanlar gözetiminde katılabilmektedirler.

261. Ceza infaz sistemi içerisinde bulunan hükümlü ve tutuklu çocuklar eğitim ve iyileştirme çalışmaları için gerekli altyapı ve donanıma sahip, çocuklarla ilgili özel eğitim almış uzman personel ve infaz koruma memurlarının istihdam edildiği eğitim ve öğretime dayalı kurumlardan oluşan müstakil çocuk ceza infaz kurumlarında bulunmaktadır. Bu çocuklardan tutuklu olanların odalarında tek başlarına kalabildikleri ve firara karşı engelleri olan uluslararası standartlara uygun 4 kapalı ceza infaz kurumunda (İstanbul, Ankara, İzmir, Hatay), hükümlü çocuklar ise firara karşı engeli bulunmayan 3 çocuk eğitimevinde (Ankara, İstanbul, Denizli) bulunmaktadır.

262. 2002 yılı ve sonrasında ceza infaz kurumlarında bulunan bütün çocuklar müstakil kurumlarda barındırma hedefini gerçekleştirmek amacıyla, çocukların yalnız başlarına kalabilecekleri, eğitim, iyileştirme ve sosyal alanlar ile donatılmış modern kurumlar inşa edilmiştir. Tutuklu çocukların 2002 yılında yalnızca %4'ü müstakil çocuk kapalı ceza infaz kurumunda barındırılabilen iken (Elmadağ, Elazığ, İzmir) 2016 yılında yaklaşık % 45'i müstakil çocuk kapalı ceza infaz kurumlarında barındırılır duruma gelmiştir. Bunlara ek olarak 2016 yılı içinde Tarsus, Diyarbakır, Kayseri'de açılması planlanan 288 kişi kapasiteli 3 adet Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumundan Tarsus ve Kayseri Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarının inşaatları tamamlanarak faaliyete geçmiştir.

263. Hükümlü çocukların bulunduğu fiziki olarak çocuk ceza infaz sistemine uygun olmayan Ankara, İzmir ve Elazığ Çocuk Eğitimevi kapatılmıştır. Onların yerine çocukların gereksinimleri dikkate alınarak inşa edilen Çocuk Eğitimevleri 2012 yılında Ankara'da ve 2015 yılında İstanbul'da hizmete açılmıştır. Hükümlü kız çocukları ise 2013 yılından itibaren Denizli Çocuk Eğitimevinde barındırılmaya başlanmıştır. 2016 yılı içinde de müstakil çocuk kapalı ceza infaz kurumlarına Hatay Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumu da eklenmiştir.

264. Yeni açılan kurumlar ile çocukların tek başına uyuyabilecekleri, özbakım ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri mekânların sağlanması hedeflenmektedir. Böylece birbirlerine yönelik istismar davranışı riskinin en aza indirilmesi hedeflenmektedir. Kurumlarda eğitim ve iyileştirme çalışmalarının yürütüldüğü; derslik, grup çalışma odası, görüşme odası, çok amaçlı salon, spor salonu, atölye benzeri alanların sayısı ve niteliği artırılmıştır.

Çocukların bedensel ve ruhsal bakımdan sağlığına yeniden kavuşması ve toplumla bütünleşmeleri (md. 39)

265. Adalet Bakanlığı'na bağlı kuruluşlarda bulunan çocukların topluma kazandırılmasına yönelik çalışmalar çok yönlü olarak yürütülmektedir. Bunların başında uluslararası standartlar ölçüsünde kurumların fiziki şartlarının iyileştirilmesi, çocuklarla çalışan nitelikli personelin istihdamı ve bu personele yönelik hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimler ile çocuklara yönelik eğitim-iyileştirme faaliyetleri, hükümlü/tutuklu çocukların iyileştirilmesini ve tekrar suç işlemesini engelleyici eğitim ve iyileştirme çalışmaları gelmektedir. Mesleki ve akademik eğitim haklarından, özgür insanlar kadar yararlanmalarını sağlayacak düzenlemelerin yanı sıra sosyal ve kültürel alanlarda kuruluşlarda kalan çocukların gelişimleri desteklenmekte, psiko-sosyal destek ve müdahale programları da tüm kuruluşlarda planlı bir şekilde uygulanmaktadır.

266. Kuruluşlardaki eğitim servislerinde görevli öğretmenler tarafından hiç eğitim görmemiş ya da eğitimlerini yarıda bırakmış çocuklar eğitim- öğretimlerine devam edebilmeleri amacıyla değerlendirmeye alınmakta, çocuğun eğitim-öğretim almasına yönelik her türlü işlem bu servis tarafından yapılmaktadır. Psiko-sosyal serviste görevli psikolog ve sosyal çalışmacılar aracılığıyla da bireysel ya da grup çalışmaları yoluyla çocukların daha sağlıklı ve uyumlu bireyler olmaları yönünde onları destekleyecek çalışmalar yürütülmektedir. Psiko-sosyal yardım servisi uzmanlarınca çocuklar, bireysel özellikleri de dikkate alınarak, bireysel görüşme ya da grup çalışması yoluyla içinde buldukları koşullara yönelik farkındalık artırma ve durumlarına ilişkin alternatif çözümler geliştirme yönünde desteklenmektedir. Ayrıca, bu esnada ailesi ya da başka sosyal destek sistemleri harekete geçirilerek çocuğa gerekli müdahalelerde bulunulmaktadır.

Çocuk ceza adalet sistemi içindeki tüm meslek elemanları için Sözleşme, ihtiyari protokoller ve çocuk ceza adaleti alanındaki diğer uluslararası belge hükümleri doğrultusunda düzenlenen eğitim faaliyetleri

267. Çocuklarla çalışmak yetişkinlerle çalışmaktan ayrı bir mesleki bilgi, beceri ve donanım gerektirmektedir. Bu nedenle, kurumlarımızda çocuklarla çalışan yönetici ve personelin, bu grubun içinde bulunduğu fiziksel, bilişsel, sosyal ve duygusal gelişim özelliklerini bilmeleri, bu gelişim dönemi özelliklerine uygun yaklaşım konusunda gerekli bilgi, beceri ve tutuma sahip olmaları gerekmektedir.

268. Bu doğrultuda; Ceza İnfaz Kurumları'nda bulunan çocukların topluma kazandırılması için çalışan personelin psiko-sosyal ve yönetim becerilerinin güçlendirilmesi amacıyla da Ardıç hizmet içi eğitim programı geliştirilmiştir. Bu program kapsamında, Psiko-Sosyal Yardım Servisi uzmanları (sosyal çalışmacı ve psikologlar) tarafından bireysel ve grup çalışmaları yoluyla uygulanmak üzere 8 ayrı psiko-sosyal destek ve müdahale programları ile kurumda görev yapan kurum müdürleri, infaz ve koruma memurları ile diğer personelin kapasitelerinin güçlendirilmesi çalışmaları kapsamında Personel Eğitim Programı geliştirilmiştir. Bu program içinde, kurumda bulunan çocuklara yaklaşım ilkeleri, ergenlik dönemi özellikleri, olumlu davranış kazandırma, kişilik gelişimi, ulusal ve uluslararası mevzuat, ihmal ve istismar, kurum içi iletişim, ekip çalışması (biz olmak), önyargı, imaj ve tükenmişlik, halkla ilişkiler ve sivil toplum kuruluşları ile çalışma, protokol kuralları, yönetim becerilerinin artırılması, mobbing, duyguların yönetimi, müzakere ve arabulucuk, krize müdahale vb. konularda eğitimler verilmektedir.

269. Çocuk Müdahale Programları; psiko-sosyal yardım servisi uzmanları tarafından kurumda bulunan çocuklar ve aileleri ile infaz ve koruma memurlarına uygulanmak üzere 8 ayrı psiko-sosyal destek ve müdahale programı (Genel Bilgiler ve Yaklaşım İlkeleri, Kısa Grup Çalışması, Aile Eğitimi Kılavuzu, İyiye Doğru Öfke Kontrol Programı, Cinsel İstismara Yaklaşım Programı, Güvenli Davranış Programı (Buradayım), İnfaz ve Koruma Memurlarına Yönelik Bilgilendirme Programı, Bağımlılık Programı) geliştirilmiştir. Kurumlarda bulunan çocukların psiko-sosyal gelişimlerine yardımcı olmak, davranış

değişikliği yaratmak, kişilik gelişimlerini desteklemek, sorun yaşanan alanları güçlendirmek ve çocukları topluma dönüşe hazırlamak amacıyla geliştirilen bu programlar, Adalet Bakanlığına bağlı kurumlarda sürekli kullanılan programlar olarak yapılandırılmıştır.

270. Türkiye Adalet Akademisi Meslek İçi ve Hizmet İçi Eğitim Daire Başkanlığı'nca Kişisel Verilerin Korunması ve Siber Suçlarla Mücadele ile ilgili; Ceza Mahkemesi Hâkimi ve Cumhuriyet Savcılarına yönelik olarak 85 kişinin katılımıyla "AİHM ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Uygulamaları Kapsamında Özel Hayatın Korunması ve Koruma Tedbirleri", 80 Hâkim ve Cumhuriyet Savcısının katılımıyla "Bilişim Hukuku", 91 Hâkim ve Cumhuriyet Savcısının katılımıyla "5651 Sayılı internet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi Ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun ve Bilişim Hukuku Uygulamaları", 103 Sulh Ceza Hâkiminin katılımıyla "Koruma Tedbirleri ve Sulh Ceza Hâkimliği İşlemleri" konulu eğitimler verilmiştir.

271. Organize Suçlar ve Çocukların Cinsel İstismarı konularına ilişkin olarak; 85 Hâkim ve Cumhuriyet savcısının katıldığı "Örgütlü Suçlarda Soruşturma ve Kovuşturma Usulü", Diyarbakır'da yapılan ve terör suçlarını soruşturmak ve kovuşturmakla görevli 77 hâkim ve cumhuriyet savcısının katıldığı "3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu", 97 Hâkim ve Cumhuriyet savcısının katılımıyla "Uyuşturucu Madde Suçları", 93 Hâkim ve Cumhuriyet savcısının katılımıyla "Çocuklara Yönelik İşlenen Cinsel İstismar Suçlarının Soruşturulması ve Kovuşturulması", 116 Hâkim ve Cumhuriyet savcısının katılımıyla "5607 Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'ndan Doğan Suçların Soruşturulması ve Kovuşturulması Usulü" konulu eğitimleri verilmiştir.

272. Kadına ve Çocuğa Yönelik Aile İçi Şiddet ile ilgili olarak; aile içi şiddet mağdurlarının daha etkin korunması amacıyla "6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Uygulamaları" konulu 162 Aile Mahkemesi Hâkiminin katıldığı eğitim seminerleri gerçekleştirilmiştir.

273. Meslek Öncesi Eğitim Daire Başkanlığı'nca; 5395 Sayılı ÇKK (8 saat), Bilişim Yoluyla Çocuklara Karşı İşlenen Suçlar (12 saat), Siber Suçlar (12 saat) ve 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun (4 saat) dersleri verilmektedir. Bilimsel Çalışmalar ve Enformasyon Daire Başkanlığı'nca: "çocuk hakları, terörle mücadele yasası, dezavantajlı gruplara yönelik ayrımcılığın engellenmesi, kadına ve çocuğa yönelik aile içi şiddet, çocuklara kötü muamele ve işkence, çocuk adalet sisteminin etkinliği, siber suçlar ve çocuk pornografisi" konulara ilişkin olarak; insan hakları standartlarının etkili uygulaması bağlamında kadına yönelik şiddetle mücadele sempozyumu düzenlenmiştir. Söz konusu sempozyuma ilişkin tebliğ ve bildirimler kitap haline getirilerek Ekim 2012 tarihinde Türkiye Adalet Akademisi tarafından yayınlanmıştır.

274. Uluslararası Çocuklar İçin Adalet Sempozyumu düzenlenmiş ve Koruma/Önleme Oturumları, Opening Speeches and plenary Sessions, İnfaz Oturumları ve Yargılama Oturumları olmak üzere set halinde dört kitap Aralık 2013 yılında yayınlanmıştır. "Terörle Mücadelede Özgürlük ve Güvenlik Dengesi" başlıklı Uluslararası Sempozyum düzenlenmiştir.

275. Türkiye Adalet Akademisi ve Teknik Destek ve Bilgi Değişim Mekanizması Avrupa Birliği Komisyonu Genişleme Genel Müdürlüğü Kurumsal Yapılanma Biriminin işbirliğiyle, "Terörizmin Finansmanı ile Mücadelede Hukuk ve Adaletin Rolü" konulu bir sempozyum düzenlenmiştir.

Fiziksel ve psikolojik iyileşme ve sosyal bütünleşmeyi kapsayan silahlı çatışmalardaki çocuklar (md. 38)

276. Daha önceki ulusal raporumuzda da beyan edildiği üzere, Anayasa'nın 90'ıncı maddesi; "Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır." hükmünü içermektedir. Bu kapsamda, söz konusu protokollerde yer alan hükümler ülke iç hukukunda bağlayıcı konumdadır. Çocukların Silahlı Çatışmalara Dâhil Edilmesi İhtiyari Protokolü kapsamında ele alınan hükümler, esas itibarıyla 18 yaşından küçüklerin askere alınmasıyla ilgili olup mevzuata göre 18 yaşın altındakilere yönelik böyle bir uygulama zaten mevcut değildir. Sözleşmede suç addedilen uygulamaların devlet kurumları tarafından yapılması olanaksızdır. Böyle bir eyleme teşebbüs eden kişiler, bunu Anayasal düzenin dışında ve hukuk dışı siyasi – askeri maksatlarla yapabilirler. Bu gibi –terör örgütü, silahlı çete, ayaklanma vb.- suçların ise ceza kanunlarında kendilerine özel tanımları ve yaptırımları vardır. Mevcut hukuki çerçeve, amaca elverişlidir ve yeterlidir.

277. Silahlı Çatışmalara dâhil oluşları engellemek ve çocuklar üzerindeki etkisini azaltmaya yönelik önlemler ile ilgili olarak Emniyet Genel Müdürlüğü'nün koordinesinde; iletişim kanallarının oluşturulması ve geliştirilmesi ile bölge ve hedef kitlenin özelliklerinin göz önünde bulundurulması, terör örgütlerinin eleman kazanımının engellenmesi, propagandalarının etkisiz hale getirilmesi, örgüt mensuplarının teslim olmaları ve terörle mücadele halk desteğinin sağlanması amacı ile Bilgilendirme Faaliyetleri, Sosyal Faaliyetler, Ailelerle Yürütülen Çalışmalar başlıkları altında Bilgilendirme ve Önleme Faaliyetleri yürütülmektedir.

278. Gerçekleştirilmekte olan faaliyetler temelde başta gençler olmak üzere vatandaşlarımızın terör örgütlerine katılmalarını engellemek amacı ile yürütülmekle birlikte; gençlerin zararlı oluşumlarca kandırılmaları ve zihinlerinin kirletilmesini önleme amacı da gütmektedir. Vatandaşlarımızın terör nedeni ile görmüş olduğu psikolojik zararların rehabilite edilebilmesi amacı ile özellikle doğu ve güneydoğu illerimizde çeşitli çalışmalar yürütülmektedir. Yürütülen bu faaliyetler arasında; terör örgütlerinin propagandalarına maruz kalan ve kalma ihtimali olan gençlerin sağduyulu olarak karar verebilmelerini sağlamak amacıyla gerçekleştirilen bilgilendirme faaliyetleri, terör örgütlerinin istismar aracı olarak gördükleri, sportif, sosyal, kültürel etkinlikler, gezi faaliyetleri ile özellikle terör örgütlerinin hedefinde olan gençlerin aileleri ile görüşmelerin yapıldığı, aynı zamanda terör örgütü mensuplarının eve dönmelerini ve etkin pişmanlık yasasından faydalanmalarını sağlamak amacıyla bu kişilerin aileleri ile görüşmelerin yapıldığı çalışmalardan oluşmaktadır.

X. Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi İhtiyari Protokolünün İzlenmesi

279. Lanzarote Sözleşmesi kapsamında kurulan Taraf Devletler Komitesi, ülkelerin mevzuat ve uygulamaların Lanzarote Sözleşmesi'ne uyumlu olup olmadığını denetlemektedir. Bu bakımdan, ülkemiz de söz konusu Komite'nin periyodik denetleme raporları kapsamında gönderilen soru anketlerini paydaşlardan gelen bilgileri temel alarak cevaplandırmaktadır. Bu kapsamda son olarak "Mülteci Krizinden Etkilenen Çocukların Cinsel İstismar ve Sömürü'den Korunması Temalı" acil denetim turu sonrası bir rapor yayımlanmış, raporda ülkemiz bakımından olumsuz bir değerlendirmeye yer verilmemiştir.

280. 5651 Sayılı internet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun ile 5237 Sayılı TCK hükümleri uyarınca, "Çocukların cinsel istismarı" ile ilgili her türlü içeriğin online ortamda bulunması durumunda erişimleri engellenmektedir.

281. AK Siber Suçlar Sözleşmesi Türkiye tarafından imzalanmış ve onaylanmıştır. Sözleşmenin 9'uncu maddesi, çocuk istismarı ile bağlantılı suçları kapsamaktadır.

282. Çocukların cinsel istismarı ve çocuk pornografisine ilişkin uluslararası işbirliğini kuvvetlendirmek ve bu kapsamdaki suçlarla internet üzerinden mücadele etmek için kurulan ihbar hatları merkezi INHOPE'a (The Internet Association of Internet Hotline Providers), Türkiye'nin tek ihbar hattı konumundaki Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu bünyesindeki İhbarWeb (ihbarweb.org.tr) 18 Mayıs 2011 tarihinde üye olmuştur. Üye olduğu tarihten günümüze, Türkiye ve INHOPE arasındaki işbirliği devam etmekte olup çocuk pornografisi başta olmak üzere internet üzerinden çocukların cinsel istismarına yönelik mücadelede ikili çalışmalar sürdürülmektedir.

283. Bir önceki periyodik rapor ve rapora ilişkin ek soru listesinde, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşme ve diğer belgeler hakkında bilgi verilmiştir. Ulusal mevzuatta, çocukların cinsel istismarına ve suiistimaline yönelik eylemlere ilişkin hükümler yer almakta olup bu bağlamda ulusal mevzuat uluslararası mevzuat ile uyumludur.

284. 5237 Sayılı TCK ile reşit olmayan kişiyle cinsel ilişkide bulunmak ve çocukların cinsel istismarı fiilleri bağımsız suçlar olarak tanımlanmış, periyodik rapor dönemi içerisinde bu suçlara ilişkin cezalarda arttırmaya gidilmiştir.

285. 2016 yılında Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun kabul edilmesinin yanı sıra, Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunmasına Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi'ne ve Kişisel Nitelikteki Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunmasına İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesine Denetleyici Otoriteler ve Sınır aşan Veri Akışlarına Ek Protokol'e ülkemizde taraf olunmuştur. Yapılan bu düzenlemeler ile kişisel verilerin korunması hususundaki gerekli koruma mekanizmaları getirilmiş ve bu veriler hukuki koruma altına alınmıştır.

286. Öte yandan, 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ve 5237 Sayılı TCK ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair 6545 Sayılı Kanunda yapılan değişikliklerle, çocukların cinsel istismarı suçu ile reşit olmayanla cinsel ilişki suçundan hüküm giyenlerin koşullu salıverilme süreleri artırılmış; ayrıca koşullu salıverildikleri takdirde denetim süresi içerisinde suç mağdurunun oturduğu ve çalıştığı yerleşim bölgesinde ikamet etmekten yasaklanmak, mağdurun bulunduğu yerlere yaklaşmama, çocuklarla bir arada olmayı gerektiren bir ortamda çalışmama, çocuklar hakkında bakım ve gözetim yükümlülüğünü gerektiren faaliyet icra etmeme gibi mağdur çocuğu korumaya yönelik tedbirler ilave edilmiş yine bu suçun failinin çocuk olması halinde de hükmün çocuklara uygulanmayacağı düzenlenerek çocuğun yüksek yararının korunması amaçlanmıştır.

287. Daha önceki raporlarda belirtildiği üzere, cinsel istismar eylemi mağduru çocukların ifade, muayene gibi işlemleri bu konuda uzmanlaşmış kolluk vasıtasıyla, çocukların korunması için kurulmuş ÇİM'lerde uzman personel eşliğinde alınmaktadır.

288. "Kanunla ihtilafa düşmüş çocuklar, mağdurlar ve tanıklar" konu başlığında, Mağdur Hakları Daire Başkanlığı tarafından mağdurlara sunulan hizmetler hakkında bilgi verilmiştir.

289. AÇSHB bünyesindeki ÇODEM ve üniversiteler bünyesinde bulunan Çocuk Koruma, Araştırma ve Uygulama Merkezleri tarafından suç mağduru çocuklara hizmet sunulmaktadır.

290. Lanzarote Sözleşmesi kapsamında düzenli aralıklarla toplanan uluslararası nitelikli Lanzarote Komitesi'nin toplantılarına katılım sağlanmaktadır.

291. Çocuklara yönelik internet yoluyla işlenen cinsel istismar eylemlerinin önlenmesine yönelik olarak ortaya konulan ve ilki Brüksel'de 2012 yılında gerçekleşen Çocukların

İnternet Ortamında Cinsel İstismarına Karşı Küresel İttifak Konferansına katılım sağlanmıştır.

292. Avrupa Konseyi tarafından özellikle Çocuk Hakları Strateji Belgelerinin hazırlanması başta olmak üzere, çocuk hakları ile ilgili toplantılara katılım sağlanmaktadır.

293. 5237 Sayılı TCK'nın "Tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbirleri" başlığı altında yer alan 60'ncı maddede "(1) Bir kamu kurumunun verdiği izne dayalı olarak faaliyette bulunan özel hukuk tüzel kişinin organ veya temsilcilerinin iştirakiyle ve bu iznin verdiği yetkinin kötüye kullanılması suretiyle tüzel kişi yararına işlenen kasıtlı suçlardan mahkûmiyet hâlinde, iznin iptaline karar verilir. (2) Müsadere hükümleri, yararına işlenen suçlarda özel hukuk tüzel kişileri hakkında da uygulanır" denilmektedir.

294. Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi Ek İhtiyari Protokolü kapsamındaki suçların zarar doğuran sonuçları konusunda farkındalık sağlanması ve bu suçların önlenmesine ilişkin olarak, 6112 sayılı Kanun'un "Yayın Hizmeti İlkeleri" başlıklı 8'inci maddesinin birinci fıkrasının (n) bendi müstehcen içerikli yayın hizmetlerini yasaklamaktadır. Bu kapsamda hazırlanan 02.11.2011 tarihli Yayın Hizmeti Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin 8'inci maddesinin (n) bendinde yer alan hükümde; "Yayın hizmetleri; müstehcen olamaz. Cinsel duyguları sömürgeye yönelik, bireyleri cinsel meta olarak gösteren, insan bedenini cinsel tahrik unsuruna indirgeyen, toplumsal yaşam alanı içinde sergilenemeyecek mahrem söz ve davranışlar içeren, toplumda yaşayan bireylerin ar ve utanma duygularını örseleyen ve cinsel isteklerini tahrik ve istismar eder nitelikte olamaz" ifadesiyle müstehcenlik kavramına açıklık getirilmiştir.

295. ÇİM'lerde gerektiği durumlarda mağdurlar Merkez'de kısa süreli konaklatılabilmekte, işlemleri tamamlanana dek mağdurların barınma, beslenme ve tıbbi ihtiyaçları karşılanmakta, mahkeme tarafından gereken durumlarda çocuk hakkında barınma ve koruma tedbiri kararı verilmektedir.

296. Türkiye, Online Ortamdaki Çocuk İstismarının Önlenmesine İlişkin Küresel İttifak ile işbirliği içerisinde görev yapmaktadır. Küresel İttifakın kuruluş amacı, internet üzerinde bir salgın gibi yayılan çocuk cinsel istismarına ilişkin suçların, çocukların bu suçlara maruz kalışına ilişkin görüntü ve kayıtların yayılmasının önüne geçmektir. Küresel İttifakın Türkiye'deki koordinasyonu Adalet Bakanlığı tarafından yapılmaktadır. Ülkemiz tarafından ittifakın toplantılarına Bakan düzeyinde katılım sağlanmıştır.

297. Kolluk iş ve işlemlerinde uluslararası işbirliği, EGM İnterpol Dairesi Başkanlığı aracılığıyla sağlanmaktadır.

XI. Çocukların Silahlı Çatışmalara Dâhil Olmaları Konusundaki İhtiyari Protokolün İzlenmesi

298. Rapor dönemi içinde, acil durumlarda 15 yaş üzeri çocukların seferber edilebilmesini öngören 3634 Sayılı Milli Müdafaa Mükellefiyeti Kanunu'nun 2'inci maddesine ilişkin 2012 yılında yapılan değişiklik ile "18 yaşından aşağı, 65 yaşından yukarı ve malul ve sağlığı bozulmuş olanlarla, bakıma muhtaç çocuğu olan ve gebe bulunan kadınlar şahsi mükellefiyete tabi tutulmazlar" şeklinde düzenleme yapılmıştır.

299. 1111 Sayılı Askerlik Kanunu'nun 2'nci maddesinde askerlik çağının kişinin yirmi yaşına girdiği yılın Ocak ayının birinci günü başlayacağı hüküm altına alınmış ve maddede savaş yahut barış şartlarına ilişkin bir ayırım yapılmamıştır.

300. 1111 Sayılı Askerlik Kanunu'nun 1'inci maddesinde askerlik hizmetinin ihtiyari değil mecburi olduğu hüküm altına alınmış ve aynı Kanun'da gönüllü olarak askere alınma sistemi düzenlenmemiştir. Asker mevcudunun yetersiz olması ve benzeri sebeplerle mevcudun arttırılmasına gerek duyulduğunda yapılacak işlemler ise aynı Kanun'un 57'nci maddesinde düzenlenmiş olup bu durumda asker kaynağının terhis olarak yedeğe ayrılmış kişilerden oluşacağı hüküm altına alınmıştır. Bu kapsamda gönüllülük hususunun ancak personel temin faaliyetleri kapsamında geçerli olduğu kıymetlendirilmektedir.

301. İhtiyari Protokol uyarınca bir önceki sonuç gözlemlerinin uygulanması bölümünde konuya ilişkin bilgi verilmiştir.

302. Askerlik hizmeti ve askerlik dönemine ilişkin hususlar 1111 Sayılı Askerlik Kanunu ile düzenlenmektedir. Bu kapsamda askerlik çağı kişinin yirmi yaşına girdiği yılın Ocak ayının birinci günü başlayacağı hüküm altına alınmış ve maddede savaş yahut barış şartlarına ilişkin bir ayırım yapılmamıştır. Bu kapsamda, 1111 Sayılı Askerlik Kanunu, Anayasa hükümleri ile BM ÇHS hükümleri birlikte ele alındığında çocukların askere alınma imkânı bulunmamaktadır.

303. Savaş durumunda dahi çocukların askere alınamayacağı yasa ile belirlenmiştir. Türkiye' de madde metni kapsamında, bir sorun söz konusu olmamıştır.

304. 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu hükümlerince, Türkiye'den uluslararası koruma ve geçici koruma talep eden yabancı çocukların kayıt işlemleri İl Göç İdaresi Müdürlüklerince yapılarak bahse konu çocukların refakatsiz olmaları halinde ASP İl Müdürlüklerine yönlendirilmeleri sağlanmaktadır. Diğer taraftan refakatsiz çocuğun koruma talebi olmaması halinde aynı Kanun'un 46'ıncı maddesine göre İnsani İkamet İzni ile Türkiye'de kalmaları sağlanmaktadır. Ayrıca anılan çocuklara her halükarda 5395 Sayılı ÇKK hükümleri uygulanmaktadır. Ayrıca konu ile ilgili "Mülteci, göçmen ve refakatsiz sığınmacı çocuklar" başlığı altında ayrıntılı bilgi verilmiştir.

305. Ülkemizde bulunan Suriyeli çocuklardan korunma ihtiyacı içinde olduğu tespit edilenlerin ise öncelikle aile yanında desteklenmesi; bunun mümkün olmadığı durumlarda ise 5395 sayılı ÇKK kapsamında koruyucu destekleyici tedbirler uygulanarak, hiçbir çocuğun sokakta risk altında bırakılmaması sağlanmaktadır. Temel yaşam becerilerini karşılayabilecek gelişimsel yeterliliğe sahip olan 13-18 yaş gurubundaki Suriye uyruklu refakatsiz çocukların ailelerinin izlenmesi, takibi ve aile birleştirilmesinin sağlanması amacıyla AÇSHB ile Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı işbirliğinde 2 tane Çocuk Koruma Birimi oluşturulmuştur.

Savaş durumunda askere alınan veya kullanılırken savaş suçu işlemekle cezalandırılmış çocukların olup olmadığı

306. Savaş durumunda dahi çocukların askere alınamayacağı yasa ile güvence altına alınmıştır.